

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Využití volného času dětí v úplných a neúplných rodinách

Tereza Hájková

Bakalářská práce

2019

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tereza Hájková**
Osobní číslo: **H15140**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Využití volného času dětí v úplných a neúplných rodinách**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování:

Bakalářská práce je zaměřena na Využití volného času dětí v úplných a neúplných rodinách. Práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou a na část praktickou. Teoretická část se zabývá dvěma klíčovými oblastmi, rodinou a volným časem. Pro orientaci je provedena charakteristika typů rodin ve vztahu k využití volného času. Druhou klíčovou oblastí je volný čas, který může být vymezen různými způsoby. Praktická část shrnuje výsledky dotazníkového šetření, zaměřeného na způsoby využití volného času u rozdílných typů rodin, provedeného u žáků druhého stupně základních škol a studentů středních škol. Cílem práce bude zjištění, zda se liší využití volného času u dětí z rodin úplných a u dětí z rodin neúplných.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHAPMAN, Gary., PELLICANE, Arlene. Vztahy v digitálním světě. Praha: Návrat domů, 2016. 198s. ISBN 978-80-7255-358-7.

HOFBAUER, B. Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, 2004. 176s. ISBN 80-7178-927-5

MATOUŠEK, O. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Praha: Portál, 1994. 98s.

ISBN 80-85282-83-6

PÁVKOVÁ, et. al.: Pedagogika volného času. 1.vydání. Praha: Portál, 2009.

ISBN 80-7178-295-5

ŠPAŇHELOVÁ, I. Komunikace mezi rodičem a dítětem. 1.vydání. Praha:

Grada, 2009. 104s.

ISBN 978-80-247-2698-4

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Marcela Ehlová, Ph.D.

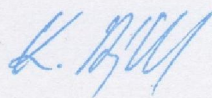
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce:

31. března 2017

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2018



prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan



L.S.



Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2017

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnici Univerzity Pardubice č. 9/2012, bude práce zveřejněna v Univerzitní knihovně a prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 27. 3. 2019

Tereza Hájková

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní PhDr. Marcele Ehlové, Ph.D. za cenné rady při konzultování, její čas, ochotu a spolupráci při zpracování práce. Také bych chtěla poděkovat ředitelům škol, zúčastněným mého výzkumného šetření a majitelům volejbalového klubu. V neposlední řadě především respondentům, kteří se zúčastnily výzkumného šetření potřebného pro moji praktickou část.

ANOTACE

Bakalářská práce je zaměřena na Využití volného času dětí v úplných a neúplných rodinách. Práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou a na část praktickou. Teoretická část se zabývá dvěma klíčovými oblastmi, rodinou a volným časem. Pro orientaci je provedena charakteristika typů rodin ve vztahu k využití volného času. Druhou klíčovou oblastí je volný čas, který může být vymezen různými způsoby. Praktická část shrnuje výsledky dotazníkového šetření, zaměřeného na způsoby využití volného času u rozdílných typů rodin, provedeného u žáků druhého stupně základních škol. Cílem práce bude zjištění, zda se liší využití volného času u dětí z rodin úplných a u dětí z rodin neúplných.

KLÍČOVÁ SLOVA

Úplná rodina, neúplná rodina, volný čas

TITLE

Use of leisure time of children in two-parent and single-parent families

ANNOTATION

Bachelor thesis is focused on Use of leisure time of children in two-parent and single-parent families. This thesis is divided into two parts, the theoretical and practical part. The theoretical part is focused on two key areas – family and leisure time. For better orientation is made a characteristic of family types in relation to the use of leisure time. Second key area is leisure time, which can be defined in different ways. Simultaneously in this part we can find examples of centers where can children spend their leisure time. The practical part summarizes the results of questionnaire investigation which is focused on the ways of using leisure time in different types of families. This investigation will be carried out among students of primary schools. The goal of this thesis will be to find out, if there is difference in use of leisure time in complete families and incomplete families.

KEY WORDS

Two-parent family, single-parent family, free time

Obsah

Úvod.....	10
1 Volný čas	12
1.1 Definice volného času	12
1.2 Pohledy na volný čas.....	13
1.2.1 Ekonomické hledisko.....	13
1.2.2 Sociologické a sociálně psychologické hledisko	14
1.2.3 Politické hledisko.....	14
1.2.4 Zdravotně hygienické hledisko	15
1.2.5 Pedagogické a psychologické hledisko.....	15
1.3 Činitelé volného času – čím je volný čas ovlivňován	16
1.3.1 Rodina.....	16
1.3.2 Vrstevníci.....	17
1.3.3 Škola	18
1.3.4 Působení hromadných sdělovacích prostředků a informačních technologií.....	19
1.4 Pedagogika volného času	20
1.4.1 Instituce pro volný čas dětí a mládeže	21
1.4.2 Pedagog volného času.....	22
1.5 Zájmové činnosti mimo vyučování.....	23
1.5.1 Jaké zájmové činnosti vykonávají děti dnes	24
2 Rodina.....	27
2.1 Definice rodiny.....	27
2.2 Funkce rodiny.....	29
2.2.1 Biologicko-reprodukční	30

2.2.2	Ekonomicko-zabezpečovací	30
2.2.3	Socializačně-výchovná	30
2.2.4	Sociálně-psychologická	31
2.3	Charakteristika rodiny v současnosti	31
2.4	Výchovné styly.....	32
2.4.1	Autoritářská výchova.....	32
2.4.2	Liberální výchova	33
2.4.3	Demokratická výchova	33
2.5	Typologie rodin podle funkčnosti	33
2.5.1	Funkční rodina	33
2.5.2	Problémová rodina.....	34
2.5.3	Dysfunkční rodina.....	35
2.5.4	Afunkční rodina	35
2.6	Rodina úplná x rodina neúplná	36
3	Využití volného času dětí v úplných a neúplných rodinách – vlastní šetření.....	39
3.1	Cíl výzkumu a výzkumné otázky	39
3.2	Výzkumné metody	40
3.3	Realizace výzkumu	40
3.4	Výzkumný vzorek	40
4	Vyhodnocení a rekapitulace výzkumu.....	41
4.1	Prezentace výsledků výzkumu	41
4.2	Verifikace hypotéz	55
4.3	Interpretace výsledků výzkumu	63
4.4	Diskuse.....	64
5	Závěr	66

Citovaná literatura.....	67
Seznam grafů.....	70
Seznam tabulek.....	71
Přílohy.....	72

Úvod

K napsání mé bakalářské práce, Využití volného času dětí z úplných a neúplných rodin, mě vedlo hned několik podnětů, které mě s tématem spojují. Zejména obor, který na univerzitě studuji a rodina ve které vyrůstám já osobně.

Vzhledem ke svému oboru, Humanitní studia, a mé aktivitě ve volném čase mě zajímalo, jak tráví svůj volný čas dnešní mládež z rozdílných typů rodin. Především jestli na trávení jejich volného času má vliv to, zda vyrůstají v rodině se dvěma biologickými rodiči (rodina úplná) nebo pouze s jedním biologickým rodičem (rodina neúplná).

Sama už od svých dětských let vyrůstám v rodině neúplné společně s jedním sourozencem, kde otec nejevil o naši výchovu zájem, a tudíž se o veškerou výchovu starala maminka. Od našeho mladého věku nás však ostatní členové rodiny vedli k tomu, abychom se sestrou ve svém volném čase dělaly to, co nás baví, a abychom netrávily veškerý volný čas poflakováním se nesmyslně a bezúčelně venku nebo s elektronikou.

V dnešní době, ve které žijeme a vyrůstáme, se však v rodinách podle mého názoru mnoho mění. Děti vyrůstají více v rodinách neúplných, než v úplných a rodiče na ně zanedbávají jejich výchovu. Velmi se mění náplň jejich volnočasových aktivit a veškerý volný čas. V našem století, ve kterém právě žijeme, se rozmáhá čím dál tím více internet a veškerá elektronika, kterou můžeme vidět i u velmi malých dětí, tím je jejich čas podle mého názoru ovlivněn nejvíce.

Moje bakalářská práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou a na část praktickou. Teoretická část se dělí na dvě další podkapitoly, první z nich je volný čas, kde se zabývám definicí, pohledy na volný čas, čím je volný čas ovlivňován a pedagogikou volného času. V druhé podkapitole jsem se zaměřila na rodinu, její definici, funkce, charakteristiku její současnosti a typologii rodin podle funkčnosti. V závěru této kapitoly jsem prostor vymezila pro hlavní myšlenku mé práce a to pro rodinu úplnou a rodinu neúplnou.

Druhá, praktická část, je rozdělena na několik podkapitol, kde si vytyčuji samotný cíl výzkumu a výzkumné otázky, uvádím své předem stanovené hypotézy, které v závěru vyhodnocuji a interpretuji data, která jsem získala pomocí dotazníkového šetření na základních školách a ve volejbalovém kroužku.

Cílem praktické části je zjistit, zda na využití volného času dětí má vliv to z jaké rodiny pochází. Zda rodiče ovlivňují své děti při jejich aktivitách nebo zda rodiče s dětmi tráví dostatek času společně. Jednotlivé otázky jsou určeny pro všechny oslovené děti a jsou napsány srozumitelně a jednoduše, aby neměly problém se zaznamenáním svých odpovědí.

V úplném závěru své práce hodnotím získaná data, především zda se moje hypotézy potvrdily či ne a zhodnocuji celý svůj výzkum.

Přínos mojí práce vidím převážně v tom, že získám nové informace a prohloubím svoje již získané znalosti v oblasti, jak volného času, tak rodinného prostředí. Dále si myslím, že má bakalářská práce může být i určitým přínosem pro rodiče dětí, zúčastněných dotazníkového šetření nebo dalším. Ti by si mohli uvědomit, jak s dětmi trávit volný čas a správně jim ho zorganizovat. Práce by taky mohla posloužit pro širší veřejnost, aby se předcházelo určitým neshodám a aby si dospělí přečetli, že trávit s dítětem volný čas je nezbytné.

1 Volný čas

Tato kapitola se zabývá definováním základních pojmů a všeho spojeného s volným časem samotným. Vysvětluje, co to je volný čas, pohledy na něj a jeho činitele. V kapitole se věnuji i samotným pedagogům volného času.

1.1 Definice volného času

Když se vysloví pojem volný čas, má každý určité představy o způsobu jeho trávení a využití. Co to ale vlastně volný čas je? Je to doba, kdy má člověk vykonávat činnosti, které dělá rád a především dobrovolně. Kdy se věnuje svým oblíbeným aktivitám, koníčkům a zálibám. Základní věcí je, aby se jedinec naučil rozdělovat dvě důležité složky a to povinnosti a čas, kterému říkáme volný.¹

Může být definován mnohými způsoby, které se liší v závislosti na autorech. Hlavní myšlenka však zůstává u všech autorů stejná, Jiřina Pávková ve své knize uvádí že: „*Volný čas je možno chápat jako opak nutné práce a povinností, dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění.*“² Sami můžeme porovnat s dalším příkladem, který je uveden v knize Pedagogické ovlivňování volného času: „*Volný čas je částí lidského života mimo čas pracovní a tzv. čas vázaný, který zahrnuje bio fyziologické potřeby člověka, chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebe vytvářející.*“³ nebo se slovy Břetislava Hofbauera, který ji uvádí ve své knize Děti, mládež a volný čas: „*Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností.*“⁴

Volný čas tedy můžeme pochopit jako vykonávání aktivity na základě svého vlastního rozhodnutí. Je to činnost, která nám přináší naplnění potřeb, uspokojení a je s ní spojeno mnoho příjemných prožitků. Aktivity mohou být sportovní, umělecké, ale i zábavné. V dnešní době, se z mého pohledu, stále více dostávají do popředí oblíbené elektronické prostředky a to především mobilní telefony a počítače.

Ve své práci se však zaměřuji na volný čas dětí a mládeže z rozdílných typů rodin, dá

¹ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999

² PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999, str. 15.

³ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 2008, str. 10.

⁴ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. 2004, str. 13.

se říci, že děti mají oproti dospělým více tohoto času. Hlavními rozdíly jsou rozsah času, náplň využití, míra samostatnosti a především nezbytnost pedagogického ovlivňování, které je u mladších dětí velmi nezbytné.⁵ Menší jedinci nemají v životě zatím tolik zkušeností, tudíž se nevládnout zorientovat ve všech zájmových oblastech. Je zde tedy nutná přítomnost starší osoby, která čas bude nenápadně vést. Neznamená to, že děti budeme do něčeho nutit, ale že dohlédneme na to, aby náplň jejich volného času byla prospěšná a ne naopak.⁶

Jednu z nepostradatelných rolí v rozvíjení a trávení volného času v životě dítěte, tvoří jeho rodina a nejužší okolí. Ta by měla dítěti jeho volný čas z části organizovat a zabývat se o něj. Nemůžeme říci, že jediným výchovným faktorem je rodina, protože existují i další, například škola nebo vrstevnické skupiny, které děti ovlivňují ať už pozitivně či negativně. Děti v dnešní době mají i rozšířenější možnosti docházet na různé zájmové kroužky, které pro ně zprostředkovávají mimoškolní instituce nebo se mohou věnovat aktivitám přinášejícím pro ně rozvoj jejich schopností a dovedností. Všechny tyto faktory ovlivňující jejich volný čas, se zároveň propojují a prolínají.

1.2 Pohledy na volný čas

Na vše je možné dívat se odlišnými způsoby a jinak tomu není ani u pojmu, který je nezbytný pro mojí práci. Existuje hned několik takových pohledů, které se od sebe odlišují určitými hledisky. V literatuře od Jiřiny Pávkové se můžeme přečíst, jak je rozděluje ona.⁷

1.2.1 Ekonomické hledisko

O pohledu ekonomickém si přečteme, že je velmi důležité se především zaměřit na to, kolik prostředků investuje daná společnost do určitého zařízení pro volnočasové aktivity a jestli se nějakým způsobem investice vrátí.⁸

Dá se říci, že z volného času se stalo odvětví využívané, jak pro výchovnou a vzdělávací činnost, tak sloužící ke komerčním účelům. O úrovni naší společnosti svědčí i to, kolik jsou lidé schopni investovat prostředků do jednotlivých odvětví volného času.⁹

Zde se mohu zaměřit na hlavní myšlenku svoji práce, jak může ekonomické hledisko souviset s rodinami, na které se můj výzkum zaměřuje. Dle mého názoru si myslím, že lidé jsou schopni investovat do volného času hodně svých prostředků a snaží se dítěti zajistit, to co si

⁵ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 2008, str. 66.

⁶ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

⁷ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

⁸ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

⁹ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

přeje. Je tomu však u obou typů rodin? Mohou neúplné rodiny dopřát svým dětem stejný komfort? Já osobně si myslím, že ne všechny neúplné rodiny si mohou dovolit zaplatit svým dětem veškeré kroužky, které si přejí, a tudíž mohou vznikat mezi typy rodin určité nerovnosti. Může tomu být z důvodu toho, že rodiče zůstali na dítě nebo děti sami a nemohou si dovolit každý měsíc platit vysokou sumu za to, že jejich dítě bude věnovat čas svému oblíbenému zájmovému kroužku. Samozřejmě tomu může být i naopak, záleží určitě na více okolnostech a životní situaci v dané rodině.

1.2.2 Sociologické a sociálně psychologické hledisko

Toto hledisko bere zřetel na obohacování mezilidských vztahů. Soustředí se na činnosti provozované v rámci volného času a sleduje, zda se tímto způsobem vztahy rozvíjejí.¹⁰

Je třeba si uvědomit, že způsob využívání volného času u dětí a mládeže je ovlivněn sociálním prostředím, ve kterém žijí. Zvláště je tady silný vliv jejich rodiny. Rodiče slouží dětem jako vzory, ať už pozitivní, či negativní. Rodiče, kteří neplní zodpovědně svou výchovnou funkci, se velmi často vyznačují nezájmem o to, jak jejich dítě tráví volný čas. Oproti tomu zde existují školy, výchovná zařízení a další organizace, které mají možnost tento výchovný nedostatek kompenzovat kvalifikovaným pedagogickým vedením, pokud se to však nedaří, zvyšuje se tím nebezpečí, že se dítě dostane do vlivu nežádoucích vrstevnických skupin, kde je jeho vývoj značně ohrožen. V dospívání vzrůstá vliv těchto skupin a díky tomu pak často mezi mladými lidmi dochází k agresivitě, brutalitě, vandalismu, holdování alkoholu, k drogové závislosti apod. K tomu přispívá absence sociálních vazeb, což zapříčiňuje i nedostatek citu, dítě má pocit, že se o něj nikdo nezajímá, a mohou nastat i opakované neúspěchy ve škole, má dlouhotrvající pocit nudy a další. Tyto vlivy formují jedince, kteří pak často hledají a nalézají východisko k seberealizaci v sociálně závadném prostředí.¹¹

Jak můžeme chápat v sociologickém a sociálně psychologickém hledisku jde především o to, jakým činnostem se dítě věnuje ve volném čase. Je zde velmi důležité, jak a kolik času věnuje dítěti jeho vlastní rodina, protože se to dále může projevit na následném vývoji pozitivně či negativně. Pro volný čas dětí by si každá rodina měla vymezit značné množství času a věnovat se mu, bez ohledu na to, zda v ní žijí oba rodiče či jenom jeden.

1.2.3 Politické hledisko

Zaměřuje se především na to, do jaké míry má stát svými způsoby a možnostmi zasahovat do vývoje volnočasových aktivit svého obyvatelstva. Stát by neměl ovlivňovat

¹⁰ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

¹¹ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

důležitá specifika, které jsou základem pro volný čas dětí a mládeže. Státní zaujatost spočívá: „V zakládání a ovlivňování zařízení pro volný čas dětí a mládeže; v pomoci organizacím, sdružením a spolkům pracujících s dětmi a mládeží; ve vytváření podmínek pro uspokojování spontánních aktivit dětí a mládeže mimo organizovanou činnost; ve vytváření kladných postojů dospělých členů společnosti k dětským aktivitám ve volném čase, v konstituování pedagogiky volného času a přípravy profesionálních i dobrovolných pedagogů pro tuto činnost.“¹²

Podle mého názoru, by měla být nabídka všech volnočasových aktivit, pro všechny děti z odlišných typů rodin a prostředí ve kterém žijí, stejně dostupná.

1.2.4 Zdravotně hygienické hledisko

Tento pohled sleduje, jak můžeme podporovat zdravotní stav jedince, ať se jedná o duševní nebo zdravý tělesný vývoj člověka. Důraz je zde kladen na uspořádání daného denního režimu. Tím, že budeme náš volný čas správně využívat, docílíme toho, že se nám to pozitivně projeví na našem zdravotním stavu.¹³

Rodiče by si měli být vědomi toho, jak je u jejich dětí uspořádaný den, popřípadě se snažit v organizaci pomoci. Každý jedinec je nejvíce soustředěný v určitou dobu, někdo pouze ráno nebo v dopoledních hodinách, někdo zase odpoledne nebo ve večerních hodinách apod.¹⁴

Rodina by se o dítě měla starat, zjistit jeho jednotlivé potřeby a uspořádat aktivity přes den smysluplně, tak aby mu to přinášelo pouze pozitivní rozvoj jeho zdravotního stavu. Tudíž z toho vyplývá, že každý rodič, ať je jeho rodina úplná či ne, by si měl vyhradit daný čas, který věnuje tomu, že se bude zajímat o volný čas svého potomka.

1.2.5 Pedagogické a psychologické hledisko

Je velmi důležité pro děti a mládež, berou se v potaz věkové a individuální zvláštnosti a jejich vzájemné respektování. Pedagogické ovlivňování má za úkol podporovat aktivity dětí, mělo by jim zároveň umožnit prostor pro jejich realizaci, spontánnost, možnost seberealizovat se, především poskytnout pocit bezpečí a určité jistoty. Činnost provozovaná správným pedagogickým přístupem jim umožňuje dobrý rozvoj po všech stránkách osobnosti jedince, zároveň také duševní i tělesné charakteristiky.¹⁵

Péče o volný čas dětí má z tohoto hlediska jasně dané dva úkoly:

¹² PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999, str. 18.

¹³ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

¹⁴ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

¹⁵ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

- **Výchova ve volném čase** – smysluplné naplňování volného času vhodnými aktivitami rekreačními a vzdělávacími.
- **Výchovou k volnému času** – tento úkol poskytuje dítěti najít aktivitu, díky které bude uspokojen a bude se dále rozvíjet jeho seberealizace.

1.3 Činitelé volného času – čím je volný čas ovlivňován

Dítě se učí, jak se svým volným časem zacházet, pomocí několika faktorů, které na něj působí a vytváří jeho osobnost. Učí se, jak se svým volným časem naložit a jak ho správně zorganizovat, aby byl co nejlépe využit.¹⁶ Všichni činitelé volného času se navzájem prolínají a doplňují. Nedostatky v jakémkoliv z nich se mohou projevit, jak pozitivně, tak negativně v dalších oblastech, kde může vzájemně docházet k určité kompenzaci.

1.3.1 Rodina

Nepostradatelným faktorem ve volném čase je pro dítě jeho samotná rodina. Ta je pro potomka důležitá od první chvíle, kterou stráví na našem světě. Pro dítě jsou rodiče prvními vzory toho, jak správně využít volný čas. Učí se od nich a určitým způsobem přebírají vlastnosti a snaží se napodobit jejich životní styl.¹⁷

Především v mladém věku na dítě velmi působí, zda s ním rodiče tráví volné chvíle nebo v rámci rodiny bývají uspořádány oslavy a setkání. Děti v pozdějším věku neboli pubertě už takové okolnosti nevnímají. Ti si žijí ve svém vakuu, do kterého ačkoliv by rodiče například chtěli, cestu nenajdou. Dítě má v tomto věku svůj rozum a ať mu kdokoliv poradí nebo řekne cokoli, i když je to myšleno v pozitivním směru, stojí si vždy za svojí pravdou a dělá si to, co chce on. Velkou roli na dítě hrají i aktivity, které jsou organizovány rodiči se zaměřením na věk dítěte. Menší děti se spokojí se společnými hrami, pobíháním venku a jinými. Větší děti už od rodičů neočekávají žádné z těchto aktivit, dostávají se do již zmíněné puberty, kde si vyrůstají podle svého uvážení a nejdůležitějším faktorem v tomto období pro ně jsou jejich přátelé. Rodiče ačkoliv se snaží něco vymyslet a mají pravdu, jsou pro ně v tomto věku až za vrstevníky.

Rodina na jednotlivé děti může působit i negativně a to především v situacích, kdy na své potomky nemají dostatek času a nezajímají se o to, jak jejich dítě volný čas využívá. Ti si pak mnohdy v tomto čase dělají, co chtějí, protože ví, že je rodiče nehlídají a tudíž nemají v ničem zábrany.

Ohlédnou se na rodiny, na které je práce zaměřena, kladu si otázku, zda se každá rodina

¹⁶ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

¹⁷ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

stará o volný čas svých dětí? V rodinách neúplných může být negativní dopad v tom, že rodič je na výchovu pouze jeden a snaží se své děti zabezpečit, jak je to jenom možné. Důsledkem toho nemá tolik času, který by dále mohl mít pro svoje děti a nevěnuje se jim, tak jak je to potřebné. Kdežto v rodinách, kde jsou přítomni oba rodiče, je mnohem více času pro aktivity s dětmi a organizování jejich volného času. Je tomu ale tak? Tato moje domněnka může platit či nemusí, myslím si, že veliké rozdíly budou i v jednotlivých rodinách typu úplných nebo v jednotlivých neúplných rodinách. Každá rodina bude mít stanoveny svoje pravidla a podle těch se bude snažit řídit.

Jak jsem však zmiňovala o pár řádků výše, tak si myslím, že toto postrádají převážně menší děti, děti v pubertálním věku si takové věci neuvědomují. Je jim v podstatě jedno, co jejich rodiče dělají ve volném čase, naopak jsou raději, že rodiče na ně nemají čas a neorganizují jim jejich a oni si mohou dělat, co chtějí. Samozřejmě se to také může lišit v jednotlivých druzích domácností.

Shrnu-li tuto kapitolu, je tedy velmi důležité, aby rodina věnovala určitý podíl času, během kterého se bude zaměřovat na dítě samotné. Není nutné, aby rodiče s dětmi trávili každou minutu jejich volného času, ale aby se zajímali a pomáhali dětem tento čas zorganizovat.

1.3.2 Vrstevníci

Druhým činitelem, který na děti působí a může ovlivnit jejich volný čas, jsou vrstevnické skupiny. Příslušnost jedince k vrstevnické skupině utváří jeho budoucí vývoj osobnosti, ovlivňují ho pozitivně i negativně. Dítě se setkává ve svém životě s různými typy jednotlivých skupin.

Od útlého věku se stává členem skupin, např. v rodinném okruhu dětí stejného věku nebo v mateřské školce, kde se poprvé setkává s vrstevnickými skupinami. Ty pro něj mohou mít ovlivnění pozitivní i negativní. Později, kdy děti postupně začínají dospívat, se stávají členy skupin na základních školách. Na prvním stupni začínají vznikat první rozpory a jednotlivé třídní společenství, jak „šprtů“ či „chytrolínů“, tak dalších. Děti se zde rozdělují na skupiny těch, kteří mají od svých rodičů vše a každý se s nimi chce kamarádit, a na ty, kteří takovou příležitost doma nemají. Ti se ocitají hned na druhé straně a druzí se jim mohou i posmívat.

V pozdějším věku, když přechází do puberty se převážná většina dětí potká s negativními vrstevnickými skupinami, které pro ně přinášejí určitá rizika. Mohou to být drogové partičky, radikálové nebo zastánci určitého projevu násilí. Každý jedinec se v průběhu svého mládí setká s nějakou z těchto skupin, někteří se stanou jejími členy a někteří ne. Děti v pubertálním věku, se setkávají i s pozitivními vrstevnickými skupinami, zde si naopak mohou

stále hrát, soutěžit mezi sebou v různých kategoriích nebo společně sportovat. Skupiny je mohou například ovlivnit k docházení do stejného zájmového kroužku, sportování nebo věnování se stejným aktivitám, které pomáhají k jejich rozvoji.

Dítě může být členem i několika vrstevnických skupin naráz a to jak ve škole, na kroužku kam dochází nebo se svými kamarády ze sousedství.¹⁸ Vrstevníci jsou pro dítě tedy nedílnou součástí a faktorem, který je důležitý pro jejich rozvoj, měla by zde být tedy prolnutá organizovanost volného času od rodiny, která své děti učí tomu, jak správně jejich čas využít. Ať už pro ně skupina představuje hrozbu nebo ne, je nedílnou součástí při jejich zdravém vývoji.¹⁹

1.3.3 Škola

Mezi činitele volného času patří i škola, kde se dítě učí vybírat vhodné aktivity pro trávení svého volného času a střetává se zde s vrstevnickými skupinami. Dětem se povinnou školní docházkou velmi zkrátí jejich volný čas. Zároveň jim je ale nabízeno, formou kroužků a tréninků, aktivní trávení volného času po vyučování v rámci mimoškolních aktivit.

Jak ale škola může ovlivňovat vývoj a volný čas dětí? Zdokonalením svého učebního plánu. Jestli chceme, aby si dnešní mládež dokázala osvojit a získat potřebné znalosti, zkušenosti a dovednosti potřebné k jejich budoucí kariéře, nezbyvá nic jiného než vytvořit kvalitní a odborné učňovské programy, v nichž se každý seznámí, pod zkušeným a kvalitním vedením, s pracovním trhem, prostředím a problémy, které mohou díky těmto programům řešit.²⁰ Děti se ve školách rozvíjejí a za pomoci odborně vzdělaných pedagogů se dozvídají, jak efektivně využívat svůj volný čas.

Škola uskutečňuje i příležitostné neboli jednorázové volnočasové aktivity, které prohlubují obsah vyučovacího procesu a zároveň přispívají k rozvoji žáka. Řadí se k nim návštěvy historických památek, kulturních a sportovních akcí, a dalších jako jsou školní plesy, mezi školní utkání ve sportovních aktivitách, lyžařské a poznávací zájezdy nebo také zahraniční výjezdy žáků.²¹

Podívám se na to z pohledu svého, myslím si, že je škola pro děti důležitá, ať už zde přicházejí do kontaktu s učiteli, spolužáky, s ostatními zaměstnanci školy nebo kýmkoliv dalším. Učí se zde tomu, že veškerý čas, který přes den mají, není jenom volný, ale že existují i určité povinnosti, které se musí během dne plnit. Ve škole se taky mohou potkávat

¹⁸ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

¹⁹ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

²⁰ ZIMBARDO, Philip G. A Nikita D. COULOMBE. *Odpojený muž*. 2017.

²¹ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. 2004.

s negativními jevy, jako je šikana, negativně laděné vrstevnické skupiny a jiné. Dítě se ve škole střetává s mnohými věcmi a tím se dále rozvíjí a učí novým věcem. Jak tomu bylo u vrstevnických skupin a rodiny, je tomu i u školy, volný čas se prolíná do všech činitelů a vzájemně se může doplňovat.

1.3.4 Působení hromadných sdělovacích prostředků a informačních technologií

Dalším významným činitelem jsou sdělovací prostředky a informační technologie, se kterými se dítě může setkat v poslední době více a více. Veřejnoprávní i komerční média dnešním dětem nabízejí mnoho pořadů zaměřených přímo pro ně – časopisy určené dětem, knihy, pořady, televizní kanály atd. Oproti tomu jsou pro děti dostupné i pořady a programy, které jsou určené pro dospělé nebo pro děti staršího věku.²²

Nejvíce rozšířenou technologií dnes je internet. Existuje mnoho portálů a internetových stránek určené pouze mladistvým, kde se mohou vzdělávat, hrát oblíbené hry nebo chatovat se svými přáteli. Děti mají však na internetu přístup i k mnohým stránkám, které jsou určené pouze pro dospělé. K tomu, aby se na tyto stránky dostaly, jim stačí pouhé zaškrtnutí kolonky „Ano je mi 18 let“. Na internetu nejvíce mladé zajímá chatování s kamarády a ostatními osobami 68 %, posílání emailových zpráv 50 %, seznamování se s novými lidmi a tvorba časopisů 7 %, získávání potřebných i nepotřebných informací 11 %, prohlížení stránek, sloužících ke komunikaci po celém světě s možností opustit svůj domov 4 %.²³

Doba i celá společnost se každým dnem vyvíjí a tak v důsledku vývoje „dramaticky zvýšila dobu, kterou člověk v průběhu svého života tráví konzumem médií a mediální komunikací. Jak ukazují různé výzkumy, má dnes již mnoho dětí na konci své školní docházky za sebou více hodin strávených u televize než ve škole – a přitom se brala v úvahu jen televize. K tomu přibudou všechny ty hodiny, kdy telefonovaly, hrály si s gameboyi a hracími konzolemi a seděly u počítače.“²⁴

Děti jsou v dnešní době velmi ovlivněny nárůstem nových technologií, které pohltí takřka celý jejich volný čas a dále jim tedy nezbyde prostor pro výkon jiných aktivit. Zde je důležité, aby rodiče dětem nedávali od mladého věku telefony a tablety do ruky, ale věnovali se jim oni sami. Je však toto možné? Z mého pohledu ne. Myslím si, že pro mnoho dospělých, je nejlepší variantou dát potomkovi do ruky telefon či tablet, než mu věnovat volný čas ve

²² PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

²³ FENCL, Martin. *Co dělají děti na internetu* [online]. 2000 [cit. 2017-11-23].

²⁴ BUERMANN, Uwe. *Jak (pře)žít s médii*. 2009, str. 174.

chvíli, kdy potřebují prostor pro sebe, například pro svoji práci. Určitě existují rozdíly, jak v rodinách úplných či neúplných, ale i v jednotlivých domácnostech.

1.4 Pedagogika volného času

„Pedagogika volného času je jedním z oborů pedagogiky. Je to tedy společenskovědní obor, věda o výchově ve volném čase, teorie výchovy ve volném čase. Při práci s dětmi a mládeží školního věku se někdy používá také označení výchova mimo vyučování.“²⁵

Je chápána jako jedna z pedagogických disciplín, zabývá se výchovou ve volném čase, pedagogickým ovlivňováním nebo zhodnocením volného času. Sleduje možnosti toho, jak rozvíjet naši osobnost v různých věkových obdobích, jak u dětí, mládeže, dospělých či seniorů. Vymezuje základní pojmy, stanovuje teoretická hlediska a určuje metodologické postupy i praktická doporučení pro realizaci aktivit.²⁶ Člověk během volného času dělá to, co chce a ne to co musí. Činnosti jsou pro nás příjemné a dávají nám prostor k rekreaci nebo odpočinku.

„Na výchově dětí v době mimo vyučování se podílí rodina, škola, zařízení pro výchovu mimo vyučování, některé další subjekty a jiné společenské vlivy.“²⁷

Pedagogiku volného času lze vymezit jako výchovu, která probíhá mimo povinné vyučování, bez prostředí rodiny, uskutečňuje se hlavně ve volném čase a je institucionálně zajištěná odborným pedagogem.

Podle Opaschowského, průkopníka této pedagogiky v Německu, neexistují zvláštní cíle, ale výchovné cíle odpovídající pedagogice volného času. Podle něj můžeme chápat působení pedagoga jako pomoc člověku ke svobodnému nakládání s časem jeho života v kontextu jeho smyslu.²⁸ Pedagogika má tedy za cíl umožnit:

- Uvažování o podmínkách, souvislostech a rozporech v uspořádání času.
- Vidět volný čas, jako čas integrovaný do života a ne jako izolovanou a privatizovanou sféru života v protikladu k pracovní době.
- Pochopit, že volný čas je prostor, v němž rozvíjíme společenské alternativy a sami si určujeme životní podmínky.
- Spolupráci na humánním uspořádání životního prostředí.
- Odhalení tendence ke zvyšování konzumu v rámci volného času a systematicky si vytváříme obranné mechanismy proti nátlaku.

²⁵ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 2008.

²⁶ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

²⁷ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*: 2008.

²⁸ KAPLÁNEK, Michal. *Pedagogika volného času*[online]. 2010 [cit. 2019-03-09].

- Uvažování o společenském významu konzumních volnočasových nabídek.
- Přijmout volný čas jako prostor k vědomému rozšíření zkušeností.
- Vnímání volného času jako možnosti změny.

Obecným cílem výchovy ve volném čase je naučit jedince hospodařit s jeho volným časem, rozumně s ním vynakládat a oceňovat ho jako významnou životní hodnotu.²⁹

1.4.1 Instituce pro volný čas dětí a mládeže

Je hned několik organizací určených pro dítě, kde může trávit svůj volný čas a zároveň je zde hlídáno a vychovááno pedagogem, asistentem nebo jiným druhem speciálně určeného pracovníka.³⁰

- **Školní družina** – školní družina je pro děti prvního stupně základních škol, kde s nimi pedagog tráví volný čas v prostorách školy. Družina není povinná a je tedy na každém rodiči zda do ní svoje dítě umístí.
- **Školní kluby** – školní kluby se nemusejí nacházet na každé škole. Je to složka, která organizuje pro děti, většinou druhého stupně, jak aktivně a smysluplně vynaložit s jejich volným časem. Je to zprostředkované na bázi dobrovolných kroužků, ať už se jedná o sportovní aktivity, keramické dílny nebo deskové hry pro starší.
- **Střediska pro volný čas dětí a mládeže** – jsou především domy dětí a mládeže, kam děti mohou docházet bezplatně. Hlavním cílem těchto domů je společné vytvoření aktivit, organizace volného času a vytvoření různých kroužků v rámci domu dětí a mládeže. Vše se odehrává pod dohledem odborníka s pedagogickým vedením. Některé střediska nabízejí i letní a zimní tábory a soutěže pro nadané jedince.
- **Tělovýchovné a sportovní organizace** - v dnešní době může dítě docházet, téměř na jakýkoliv sport si vzpomene. Chlapci si mohou vybrat tréninky fotbalu, hokeje, lukostřelby a mnohých dalších a dívky si zase vybírají spíše holčičí aktivity, jako je plavání, tancování, skok do dálky nebo běh.
- **Jazykové školy** – tato forma škol vzniká jako reakce na dnešní dobu, kdy je důležité, aby děti uměly jazyky, které jsou potřebné pro jejich zaměstnání a

²⁹ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

³⁰ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999

budoucí život. Školy nabízejí kromě angličtiny i další výběr povinného jazyka, který se dítě učí už od začátku povinné školní docházky.

- **Základní umělecké školy** – zaměřeno na žáky, které vynikají ve svém nadání. Školy jsou zaměřené sportovně, výtvarně, hudebně nebo na dramatickou stránku dítěte.
- **Domovy mládeže** – „zajišťují žákům středních škol, kteří vzhledem ke vzdálenosti zvolené školy od místa trvalého bydliště nemohou denně dojíždět, výchovnou péči, ubytování a stravování.“³¹
- **Dětské domovy** – mají své specifické postavení a jsou to zařízení ústavní výchovy. Umisťuje se sem mládež ve věku od 3 do 18 let věku nebo do ukončení přípravy na budoucí povolání. Snahou pedagogů, pracujících v domovech dětí, je aby dětem umožnili prožívat svůj volný čas obdobně jako by tomu bylo v rodinách.
- **Círky a náboženská společenství** – patří k dalším institucím, které se zaměřují na výchovu dětí a mládeže ve volném čase. Mezi takovéto společnosti můžeme řadit např. salesiánská střediska, náboženské výuky apod.
- **Jiné volnočasové aktivity a sdružení** – mezi jiné volnočasové aktivity patří kroužky určené pro děti např. dětský skaut, vodáci, taneční kroužky, dramatické kroužky, hasičské kroužky, aj.

1.4.2 Pedagog volného času

„Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu; je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb.“³²

Pedagog volného času se stává pro děti kamarádem, mnohdy ho oslovují křestním jménem, věří mu a svěřují svá tajemství.

Pedagog volného času je vzdělaný člověk v oboru pedagogiky. Učí děti věcem, které je baví a rozšiřuje jejich dovednosti a znalosti. Vytváří pro ně uspokojující klima, uvnitř kterého

³¹ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999, str. 46.

³² ČESKO. *Zákon č. 563 ze dne 1. 9. 2016 o pedagogických pracovnících*. In: Sbíрка zákonů České republiky.

se děti cítí bezpečně a dobře. Musí mít předpoklady pro výkon pedagogické činnosti a to takové: musí být plně způsobilý k právním úkonům; musí mít odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost; musí být trestně bezúhonný; zdravotně způsobilý a musí prokázat určité znalosti českého jazyka.³³ Pro práci pedagoga jsou potřebné i další vlastnosti: schopnost volnočasové komunikace a poradenství; schopnost animace volnočasových instrukcí, utváření programů; schopnost organizace, administrace a plánování; schopnost volnočasové politiky.³⁴

Pedagog volného času je tedy pracovník, který splňuje určitá specifika pro výkon práce s dětmi. Podle mého názoru se snaží vychovávat děti prostřednictvím volnočasových aktivit a dále obohacovat jejich zkušenosti. Děti jsou s ním i velice úzce spjaty a pedagog volného času se pro ně stává kamarádem, kterému se svěřují a tráví s ním volné chvíle.

1.5 Zájmové činnosti mimo vyučování

Zájmové činnosti mimo vyučování chápeme jako cílevědomé aktivity, které jsou zaměřené na rozvíjení a uspokojování potřeb, zájmů a schopností každého jedince. Tyto činnosti mají velký vliv na rozvoj osobnosti člověka a na správnou společenskou orientaci.³⁵ Každý jedinec se na ně zaměřuje, podle vlastního uvážení, za cílem rozvoje individuálních potřeb, které jsou k jeho životu nezbytné. Všechny činnosti je možné obohacovat a rozvíjet, jak v placených zájmových kroužcích, v rámci školní docházky nebo v rámci rodiny.

Mohou se dělit podle několika rozdílných hledisek. Já si pro svoji práci vybrala dělení podle Pávkové z knihy *Pedagogika volného času*, která je rozděluje na činnosti společenskovední, pracovní-technické, přírodovědné, esteticko-výchovné a tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření.³⁶

- Zájmové činnosti **společenskovední** - společenskovední zájmové činnosti se vyznačují především tím, že nás vedou k poznání své vlasti. Děti se seznamují se svými rodinami a jejich tradicemi nebo s historií státu, ve kterém žijí.
- Zájmové činnosti **pracovní-technické** - dítě se učí vlastnostem, které ho čekají v průběhu jeho života.
- Zájmové činnosti **přírodovědné** – jsou úzce spjaty s přírodou a živočichy, kteří v ní žijí. Během těchto činností se dítě seznamuje s přírodními krásami.

³³ ČESKO. Zákon č. 563 ze dne 1. 9. 2016 o pedagogických pracovnících. In: Sbírnka zákonů České republiky.

³⁴ VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMĚKAL. *Základy pedagogiky volného času*. 1995.

³⁵ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

³⁶ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

- Zájmové činnosti **esteticko-výchovné** - zaměřeno na to, jaké pocity vnímáme a jak na nás při tom působí přírodní, literární a umělecké výtvary.
- Zájmové činnosti **tělovýchovného, sportovního a turistického zaměření** - pohybovými aktivitami dítě předchází možné obezitě a podporuje tak funkci svého těla, zvyšuje svoje schopnosti a zdatnosti a odráží se to na jeho psychické vyrovnanosti.

Při činnostech se dítě učí formulovat své znalosti a zároveň je i obohacovat, rozšiřují si obzor a učí se využívat svoje teoretické zkušenosti v praxi. Setkávají se zde s tím, že si sami organizují činnosti a řeší problémy. Ve všech typech zájmových činností, je dětem umožněno prožívat kladné city, mají možnost se odreagovat od negativních pocitů a mohou poznávat svoje možnosti.³⁷

1.5.1 Jaké zájmové činnosti vykonávají děti dnes

V dnešní době mají děti mnohem větší množství volného času, než měly děti v dobách, kdy vyrůstali například naši rodiče. Pohlédnu na rozdělení podle Pávkové a zkusím se zaměřit na dnešní děti a rozdělení podle již zmíněné autorky.

Zájmové činnosti společenskovední jsou pro děti, podle mé vlastní zkušenosti, nezajímavé. Naučí se ve škole během vlastivědy a dějepisu důležitá fakta z naší historie, zapamatují si pár dat k ústní zkoušce a následně tyto informace vypustí z hlavy. Ti chytřejší si i některá data zapíší a poté si je po zbytek života pamatují. Rodinné tradice a historii většinou znají, setkávají se s tím pořád. Nemusí tomu však být ve všech typech rodin.

Manuální práce, při kterých by se malé dítě přiučilo něco užitečného do jeho budoucího života, už se v dnešní moderní době spíše nevidí. Místo toho, aby dítě pomáhalo rodičům v domácnosti, zavře se do svého pokoje, kde stráví zbytek dne, například se svojí elektronikou. Děti, podle mne, dříve mnohem častěji vykonávaly v domácnostech lehké manuální práce, chlapci chodili s rodiči pomáhat sousedovi nasekat dříví a děvčata zase pomáhala doma v kuchyni. Dnes se pomoc dětí v domácnostech příliš neobjevuje, samozřejmě budou určitě existovat i výjimky, ne všichni jsme stejní. Mnoho věcí, které dříve vykonávaly, například mytí nádobí, luxování domácnosti, vytírání, žehlení a další, teď za ně udělají moderní spotřebiče.

Současná doba přináší dětem mnohem lepší možnosti, jak svůj volný čas aktivně využít. K dispozici jim je mnohem větší množství turistických tras, zřizování cyklostezek a vybudování nových zařízení víceúčelových hal, jak pro zimní, tak letní sporty.³⁸ Může se tedy říci, že: „v

³⁷ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 1999.

³⁸ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 2008.

*běžných i přitažlivých prostředích tak vznikají zařízení, která umožňují spojovat letní nebo zimní pobyt v přírodě s činnostmi pro zlepšování kondice, fyzické zdokonalování, rozvoj tělesné zdatnosti i aktivní zábavu.*³⁹

Děti tak mají velké množství času, který mohou využít pro svoje aktivity. O jaké se ale jedná nejčastěji? Největší hrozbou poslední doby je především stále více oblíbený počítač a jeho připojení k internetu, ale také i další elektronické přístroje. Mnoho dětí, se kvůli rozšířeným moderním technologiím, vyhýbá například sportovním aktivitám, které jsou pro jejich zdravý životní vývoj důležité. *„Dnešní děti trpí nejen nedostatkem pohybu ale i pohybovou chudostí. To se může týkat i dětí, které vrcholově sportují. Každý člověk, a zvláště dítě potřebuje ke svému vývoji pestrou pohybovou aktivitu. Dnes už děti jen výjimečně lezou po plotech a po stromech a pronásledují zajíce. Spíše se po nich chce, aby byly hodné a sportovaly - sporty jsou ale často jednostranné a je málo osvědčených trenérů, kteří nechtějí jen výkon a výsledky, ale i celkový rozvoj pohybového ústrojí.*⁴⁰ Pohyb by tedy měl být nedílnou součástí života a dítě by mu mělo věnovat dostatečné množství hodin týdně, podle mne si to ale většina dětí nemyslí. Na druhé straně však stojí elektronická zařízení, u kterého je dítě schopno sedět i několik hodin denně. Uvedu-li příklad studie od Jane McGonigalové, prováděné v Kalifornii, zjistila, že průměrná mládež věnuje téměř 10 000 hodin hraní počítačových her před dovršením věku 21 let. Do této mládeže se počítají muži, ale i ženy.⁴¹

Mladí jedinci se stávají obětmi moderních technologií takřka od útlého mladého věku a odráží se to pak dále i na jejich následujícím životě. Děti našeho století se takřka rodí s počítačovou DNA, nemít mobilní telefon je pro ně nepředstavitelné a životu nedostatečné.⁴² Tato věta v nás může vyvolat určité pozastavení a zamyšlení. Neděláme si to vlastně sami? Dítě chceme na nějakou dobu zabavit a nemůžeme se mu plně věnovat, tak mu dáme do ruky tablet nebo jiné elektronické zařízení? Dát potomkovi do ruky elektronické zařízení je velmi jednoduché, ale vzít si ho zpátky takřka nereálné.⁴³ Rodiče však tuto variantu využívají podle mého názoru velmi často. Pohlédnu na to, se zaměřením na moji práci a kladu si otázku, proč tomu tak je? Nenapadá mě nic jiného než to, že rodiče na dítě jednoduše nemají čas a zabavit ho tím, že mu do ruky dají jakékoliv elektronické zařízení, je pro ně ta nejjednodušší varianta. Rodiče dětí z neúplných rodin, kteří na výchovu dítěte jsou sami, mnohdy pracují, aby jejich

³⁹ HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času*. 2008, str. 17.

⁴⁰ JANSOVÁ, Petra. *České děti mají málo pohybu. Dokonce i ty, které sportují* [online]. 2016 [cit. 2017-12-01].

⁴¹ ZIMBARDO, Philip G. A Nikita D. COULOMBE. *Odpojený muž*. 2017.

⁴² VRÁNOVÁ, Nina. *Závislost dětí na virtuálním světě: Jak s ní bojovat?* [online]. 2016 [cit. 2017-12-01].

⁴³ VRÁNOVÁ, Nina. *Závislost dětí na virtuálním světě: Jak s ní bojovat?* [online]. 2016 [cit. 2017-12-01].

potomci mohli mít určitý komfort, na který byli zvyklí před rozpadem rodiny a tudíž na aktivity s dětmi ve volném čase, i když by chtěli, nemají čas. Koupí tablet, mobilní telefon nebo počítač a děti mají o zábavu postaráno. Rodiče v úplných rodinách však podle mne dělají to samé, děti zabaví tím, že jim dají elektronické zařízení. Existují miliony důvodů toho, proč dospělý nemá čas se ve volnu věnovat dětem a raději náplň vymyslí nejjednodušší cestou a to takovou jako je nákup elektroniky.

Dnešní děti tedy vyrůstají v době rozšířených moderních technologií, které používají k možnostem trávení jejich volného času, to zapříčiňuje, proč se tolik nevěnují jiným aktivitám. Jejich náplní je brouzdání po internetu, chatování s přáteli, hraní počítačových a online her a do pozadí upadají veškeré sportovní, umělecké, hudební i další kreativní aktivity.

2 Rodina

2.1 Definice rodiny

Pojem rodina a co to vlastně je? Rodinu nemůžeme definovat jedním určitým způsobem. Pojem má mnoho vysvětlení a to díky tomu v jaké vědní disciplíně na rodinu pohlížíme. Může se jednat o vědní disciplínu v oblasti sociologie, psychologie, práva nebo demografie. V sociologickém pojetí se setkáváme s definicí: „*Rodina je obecně chápána jako nejpůvodnější, nejpřirozenější a nejdůležitější lidská skupina a instituce, jako ekonomická jednotka i jako základní stavební prvek sociálních struktur.*“⁴⁴ Jak tomu bývá, v jednotlivých oblastech, také najdeme různé definice v závislosti na autorovi, které se liší zněním, ale hlavní myšlenka zůstává vždy zachována.

Rodinu lze chápat: „*jako původní a nejdůležitější společenskou skupinu a instituci, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje.*“⁴⁵

Jak ale nejlépe chápat v dnešní době, pro nás všechny tak velmi blízký pojem, rodina? To je velmi rozmanité, každý jedinec ji totiž může vnímat odlišně. Pro někoho je tou nejvyšší možnou hodnotou a pro druhého však nikoliv. Uvnitř každé rodiny se učíme jiným zkušenostem a možnostem. To co pro jednu rodinu může být prioritní, pro druhou být nemusí a naopak. Podle mého názoru je tedy velmi složité určit, co pojem vyjadřuje a znamená. Jedno z nejjednodušších a nejvíce pochopitelných rčení pro mne je, že pojem: „*popisuje rodinu jako malou skupinu osob, které jsou navzájem spojeny manželskými, příbuzenskými nebo jinými odbornými vztahy a zvláště společným způsobem života.*“⁴⁶

Psycholog Martin Jára objasňuje pojem podle svého: „*Rodina se v posledních letech rozšiřuje čím dál tím více horizontálně (horizontálně – nevlastní a zástupní rodiče, nevlastní sourozenci nebo sourozenci adoptovaní na dálku například z Afriky) než vertikálně (babičky a dědečkové, prababičky a pradědečkové).*“⁴⁷ Rodina je podle jeho slov a názoru formou spolupráce dětí a dospělých jedinců, kteří mohou mít biologický základ a musí mít sociální cíle.⁴⁸

Psycholožka Šulová uvádí, že rodina podle ní znamená společný život dvou jedinců

⁴⁴ REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. 2004, str. 193.

⁴⁵ *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996, str. 940.

⁴⁶ *Wikipedie* [online]. [cit. 2019-03-21].

⁴⁷ JÁRA, Martin. Co v dnešní době znamená rodina. 2007.

⁴⁸ JÁRA, Martin. Co v dnešní době znamená rodina. 2007.

různého pohlaví a jejich narozených dětí. Tato rodina plní funkce reprodukční, výchovnou, materiální a emocionální.⁴⁹

Co tedy rodina vlastně je a jak vypadá její současná podoba? Dnes tímto slovem označujeme manželský pár a jeho potomky, odlišuje se tedy od původního znění.⁵⁰ Nazýváme dnešní rodinu, jako současnou, která se vyznačuje svými rysy, ty ji odlišují od původního znění. Tato dnešní podoba je označována pojmy nukleární, manželská, dvougenerační, intimně vztahová a privátní individualizace.⁵¹

První a velmi důležitou rodinou, ve které se dítě ocitá ihned po narození, je orientační neboli výchozí. S tou většina zůstává celý život v kontaktu, učí se v ní svým prvním zkušenostem, rodina organizuje jeho volný čas a ovlivňuje dítě v jeho prožívání. Dále se stává člověk členem reprodukční, kde se sám vyrovnává s možnostmi a připravuje se na budoucí rodičovský život a povinnosti.

Nejvýraznější ovlivnění je však v rodině nukleární, do té patří pouze rodiče a děti, je to takzvané dvougenerační jádro. Tento druh se liší od širší, která zahrnuje, jak rodiče s dětmi, tak jejich prarodiče, sourozence a další příbuzné.⁵² Parsons (in Havlík, Kořa, 2002) však tvrdí, že v moderních společnostech se neobjevuje soužití více generací v jednom domě, protože mladí odcházejí od rodičů a zakládají vlastní rodiny ve vlastních domech. Přesto si tyto funkce zachovávají stále lidé na vesnicích a v menších městech.⁵³

„Rodina není jenom vnějším prostředím dítěte, ale také do něho jaksí vstupuje: skrze jeho intenzivní prožívání vztahů a událostí v rodině se promítá do jeho názorů, postojů, životních rozpoložení, osobnostních vlastností, předpokladů pro školní úspěch. A to je hlavní důvod, proč patří mezi důležité kompetence učitele i jeho způsobilost rozumět žákům skrze jejich rodinné prostředí a vstupovat s rodiči v kontakt. Důležitou podmínkou pro vytváření těchto kompetencí je i orientace v širších souvislostech pojetí a fungování současné rodiny.“⁵⁴

Rodinu by podle mého názoru měli tvořit dva biologičtí rodiče společně se svými dětmi. V dnešní době se setkáváme s vysokým počtem rozvodů, to zapříčiňuje, že se rodiny rozpadají a vznikají náhradní, neúplné a nevlastní. Takové příklady jsou tvořeny jedním biologickým rodičem, jeho dalším partnerem/partnerkou a jejich potomky z předchozího vztahu nebo potomky dalšími, jednoho z biologických rodičů s rodičem nevlastním.

⁴⁹ ŠULOVÁ, Lenka. Co v dnešní době znamená rodina. 2007.

⁵⁰ MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina*. 1990.

⁵¹ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007.

⁵² KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova*. 2001.

⁵³ HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŘA. *Sociologie výchovy a školy*. 2002.

⁵⁴ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007, str. 179.

Každý z nás žije a vyrůstá v rodině, ať už je úplná nebo neúplná, problémová, tradiční či netradiční. Samotný jedinec však nejlépe ví, co pro něj pojem znamená a jaké osoby jsou její součástí. Děti jsou od útlého věku na ostatní příslušníky velmi fixovány a učí se od nich novým zvyklostem, tudíž je pro ně nezbytné, aby v rodině panoval správný chod a dobré vztahy. Tomu však není v každém zázemí, některé děti vyrůstají pouze s jedním rodičem, jiné děti vyrůstají s oběma, ale ani jeden jim nevěnuje dostatek času a jiné děti vyrůstají i bez svých rodičů. Jak tedy chápeme pojem, je pouze na nás, ať už si kdekoliv přečteme různé definice nebo slyšíme vyprávět člověka, který se touto tematikou zabývá, udělá si každý obrázek sám.

A jak souvisí pojem rodina s volným časem, na který se ve své práci zaměřuji? „*Rodina pro dítě a mladého člověka zůstává nadále prvním prostředím, které pro jejich volný čas vytváří příznivé podmínky; hodnotová východiska a motivaci k dosahování životních cílů; takové uspořádání života rodiny, aby dětem poskytovalo dostatek času a vytvářelo podmínky pro spoluúčast na jeho plánování a prožívání; zajištění finančních a hmotných potřeb, zejména individuálního vybavení a placených služeb; informace a podněty pro účast v dalších prostředích mimo rodinu.*“⁵⁵

Rodina je podle mého názoru jeden z nejdůležitějších faktorů v ovlivnění způsobu využití volného času. Každé dítě by mělo být ve své rodině šťastné a ta by mu věnoval veškerý čas pro jeho další rozvoj a pomoc mu s uspořádáním, jak volného času, tak i dalších aktivit spjatých s výchovou.

2.2 Funkce rodiny

Rodina je považována za jednu z nejdůležitějších sociálních skupin v životě člověka. V rámci této komunity dochází k uspokojování potřeb jedince a plnění řady důležitých funkcí člověka z hlediska společnosti.⁵⁶ V téměř každé literatuře se můžeme dočíst toho, že v dnešní moderní době převzal, v průběhu neustálého vývoje moderní společnosti, mnoho funkcí stát.⁵⁷

Rodina jako celek má jisté funkce, které by měla plnit, aby následně dobře a kvalitně prosperovala a každý člen, který je její součástí by se za pomoci těchto funkcí měl cítit uvnitř spokojeně. Když se tyto funkce neplní, má to na jedince nacházející se v ní, negativní vlivy. Je známo několik možných rozdělení, nejvíce se však autoři shodují na čtyřech nejdůležitějších a nejčastěji uváděných a to takových - funkce reprodukční, materiální, výchovná a emocionální.

Díky plnění můžeme rozlišovat rodinu na funkční (zastává a přiměřeně plní všechny

⁵⁵ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. 2004, str. 61.

⁵⁶ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika*. 2008.

⁵⁷ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova*. 2001.

funkce), afunkční (zde dochází někdy k poruchám plnění, to však nenarušuje vážněji život rodiny a zásadně neovlivňuje dítě) a dysfunkční (zde dochází k vážným poruchám, znamená to vnitřní rozklad a zásadní narušování vývoje dítěte).⁵⁸

2.2.1 Biologicko-reprodukční

Tato funkce má dva hlavní významy ať už pro společnost jako celek nebo pro určitého jedince - potřebuje stabilní základnu a zabezpečuje svůj rozvoj. V kompetenci je to, jaký počet dětí se narodí, aby byly uspokojeny perspektivy.⁵⁹

Funkce má za úkol zprostředkovat rodičovské touhy a uspokojit jejich sexuální potřeby. Díky početí a narození potomků, rodina přispívá k biologické reprodukci společnosti, která se tak dále rozrůstá a zajišťuje chod budoucí existence.⁶⁰

V dnešní době se tato dříve samozřejmá role velmi mění a především ve velkém poklesu porodnosti a odkladu rodičovství, narůstá počet párů, kteří nechtějí mít potomka vůbec. Také se však zvyšuje počet párů, kteří by si dítě přáli, ale ze zdravotních důvodů nemohou.⁶¹

2.2.2 Ekonomicko-zabezpečovací

Má za úkol zařazení rodiny do ekonomického systému společnosti, kde se stává určitým spotřebitelem, na němž závisí trh práce. Úkolem je zabezpečit všechny svoje členy po materiální stránce, ať už se jedná o studium, bydlení, stravu či oblečení. Rodina se stává jak producentem, tak i spotřebitelem a je součástí, která přispívá k dobré ekonomické reprodukci naší společnosti.⁶²

2.2.3 Socializačně-výchovná

Dítě se učí přizpůsobovat sociálnímu životu, osvojuje si základní zvyky, návyky a způsoby chování, které jsou běžné v dnešní společnosti. Rodina působí na dítě v celém rozsahu procesů a jevů.⁶³

Socializačně-výchovná funkce je také velmi spjata s klimatem v dané rodině a měla by zajistit přípravu dětí na nástrahy běžného, praktického života, který je v budoucnosti čeká a nemine, jak v oblasti volného času, tak v dalších. Dítě přijímá a zpracovává informace už od narození díky svým přirozeným způsobům a také vzorům, které pro něj jsou velmi důležité. Do

⁵⁸ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí – výchova*. 2001.

⁵⁹ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí – výchova*. 2001.

⁶⁰ REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. 2004.

⁶¹ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. 2012.

⁶² REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. 2004.

⁶³ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí – výchova*. 2001.

vzorů patří nejen rodiče, ale také sourozenci a ostatní členové. Ti mu uspořádávají jeho volný čas, ve kterém se dále učí přizpůsobovat se životu.⁶⁴

2.2.4 Sociálně-psychologická

Sociálně-psychologická funkce neboli emocionální, patří dnes k nejzásadnějším a můžeme spekulovat o tom, že její význam nadále roste.⁶⁵

Rodina se zaměřuje na to, aby dítě vyrůstalo v pozitivním a hezkém prostředí, to ovlivňuje jeho emoční složku a má dobrý vliv na jeho psychický stav. Hlavní úkolem tedy je: „budování a udržování pozitivního klimatu.“⁶⁶

Je však udržování možné? V rodinách různého typu mohou nastat rozpory, které se na dětech velmi podepší. Do rozporů, podle mne, patří neustálé dohady rodičů a dalších členů. To se z určitého hlediska může projevit, jak na jejich chování, tak i na využití volného času. Dítě totiž nebude chtít trávit čas s rodiči, kteří se budou jenom dohadovat a neustále si něco vyčítat.

2.3 Charakteristika rodiny v současnosti

Dnešní rodiny se od předchozích liší obsahem, ty jsou poznamenány důležitými momenty a skutečnostmi, které se stále vyvíjejí.⁶⁷

- **Množství funkcí převzaly jiné sociální instituce** - rodinám zůstaly pouze některé. Vznikají střediska pro výchovu mládeže mimo vyučování nebo vzniká více zájmových kroužků, kde děti mohou trávit svůj volný čas.
- **Oblast rodiny základní ztrácí svoji podobu** – zlegalizované partnerské soužití není podmínkou dnešního rodinného života, zvyšuje se množství rodin, které vznikají bez uzavření manželského sňatku.
- **Stabilita rodiny stále klesá** – rok od roku se zvyšuje rozvodovost a většina rozvedených párů má děti. Partneři si pak děti půjčují a nemusejí jim věnovat tolik pozornosti, kterou dospívající děti ve volném čase potřebují.
- **Celková struktura rodiny už není taková, jaká bývávala** – dříve se vyznačovala rodina vícegeneračním soužitím, což už není tolik běžné a klesá počet narozených dětí.
- **Rozvoj antikoncepčních prostředků a plánovaného rodičovství** – v dnešní době ubývá počet nechtěných těhotenství v důsledku antikoncepčních prostředků

⁶⁴ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí – výchova*. 2001

⁶⁵ HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. 2002.

⁶⁶ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí – výchova*. 2001, str. 82.

⁶⁷ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí – výchova*. 2001.

a umělého přerušení těhotenství. Děti mohou být nechtěné a rodiče se jim nemusejí věnovat na tolik, kolik by potomek potřeboval.

- **Prodloužení délky života v důsledku odchodu dětí z domácnosti** – děti žijí ve společné domácnosti s rodiči delší dobu, než tomu bylo dříve, vzrůstá tak socializační dosah mladistvých na starší generace v rodinách.
- **Proměny organizace rodinného cyklu** – rodiči se stávají jedinci až v pozdějším věku, což má vliv i na čím dál tím více starší prarodiče.
- **Rodiče tráví v pracovním procesu více času** – tímto se zkracuje čas, který rodiče dále věnují dětem a svojí rodině.
- **Dvoukariérová manželství** – oba rodiče se snaží být těmi nejlepšími ve svojí profesi a to se odráží na socializačním procesu dítěte.

Díky těmto skutečnostem a mnoho dalšími jsou dnešní rodiny ovlivněny a rozdílné od těch původních. Nabízí se tedy otázka: „Bude nadále rodina základní buňkou lidské společnosti?“⁶⁸

2.4 Výchovné styly

V každé domácnosti panuje určitý styl výchovy, podle kterého je dítě vychovááno. Tento druh je dále ovlivňován určitou autoritou, kterou dítě má v rodiči.

2.4.1 Autoritářská výchova

Autoritářská výchova je především definována jako styl s nejvýraznějším uplatněním vlivu síly a moci rodiče nad dětmi. Dítě plní příkazy rodičů a dodržují předem určené nařízení. V případě, že neplní jisté příkazy a zákazy, bývají zde přítomny i fyzické tresty a násilí. Jedná se o manipulativní výchovu, která pomocí trestů a odměn donutí dělat to, co si rodič přeje.⁶⁹

V typu této výchovy osoba, která má autoritu, dítě trestá a přikazuje mu, co bude a nebude ve svém volném čase dělat. Dítě se nemůže svéprávně rozhodnout a musí plnit příkazy a dodržovat zákazy.

Jaké propojení může mít autoritářská výchova s volným časem? Podle mého názoru, mohou rodiče děti nutit do aktivit, které nechtějí dělat. Například sport, rodiče si myslí, že jejich dítě je nejlepší a bude ve své kategorii patřit na vrchní místa v tabulkách, ale ptají se však svých potomků na to, zda se sportu chtějí věnovat? Dítě určitě potřebuje jistou morálku a autoritu, ke které bude vzhlížet, ale vždy by se mělo ohlížet i na jeho názor. Samozřejmě, že když dítě bude

⁶⁸ KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí – výchova*. 2001.

⁶⁹ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. 2012.

trávit svůj volný čas, tak že to pro něj nebude prospěšné a přidá se například k vrstevnické skupině, která ho bude negativně ovlivňovat. Je třeba, aby rodič zasáhl určitým typem zákazu.

Z vlastní zkušenosti však vím, že když mě rodiče něco zakázali, vždy jsem si našla cestu jak jejich rozhodnutí obejít. Nemyslím si ale, že pokud je to alespoň trochu možné, jsou potřeba fyzické tresty.

2.4.2 Liberální výchova

Dá se také nazývat jako volná a její hlavní smysl je v tom, že rodiče vše orientují tak, aby pouze vytvářeli optimální podmínky pro dobrý vývoj dítěte, a snaží se nezasahovat do jeho potencionálu. Tato výchova podporuje kreativitu, ale také vede ke konfliktům v budoucím životě, jak ve škole nebo v zaměstnání, díky tomu že zvýrazňuje ego jedince a později vyvolává morální dilemata.⁷⁰

V liberálním stylu výchovy, nemá dítě dostatek času, věnovaného od určité autority, který potřebuje pro svůj další rozvoj. Rodiče se příliš nezajímají o to, co jejich dítě dělá ve volném čase a nemají nad ním určitou kontrolu. Z mého vlastního usouzení tento styl může vést děti až k tomu, že si myslí, že rodiče o něj nemají vůbec žádný zájem a to na něj má negativní dopad.

2.4.3 Demokratická výchova

Tento styl výchovy lze charakterizovat jako pochopení, respekt a demokracii mezi rodičem a dětmi. Základem je systém určitých pravidel, která jsou později dodržována, a osobní autorita dospělého, kterou v něm potomek má.⁷¹

Z mého pohledu nejvíce optimální výchovný styl pro každé dítě, ačkoliv si myslím, že veškeré styly by se v nejlepším případě měli s jistou mírou prolínat ve všech rodinách a pro děti by to tak bylo nejlepší.

2.5 Typologie rodin podle funkčnosti

Ohlédnu se na rozdělení několika funkcí rodiny, je tedy jasné, že ne každá plní všechny z nich na výbornou. Díky tomu můžeme rozdělovat rodiny dále na několik možných typů s ohledem na funkčnost.

2.5.1 Funkční rodina

V rodině je zajištěn dobrý vývoj dítěte i jeho dobrý prospěch. Jsou zde zajištěny socializační podmínky, ve kterých dítě vyrůstá a žije. Konflikty objevující se v tomto typu,

⁷⁰ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. 2012.

⁷¹ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. 2012.

dokážou členové vyřešit a díky tomu se dále pozitivně rozvíjejí. Řešením problémových situací, které zde nastávají, utužují svoje vzájemné vztahy.⁷²

2.5.2 Problémová rodina

Má větší problémy než v předešlém příkladu a nedokáže se s nimi, z hlediska plnění dalších funkcí, vypořádat. Vyhledává pomoc odborníky, který ji krátkodobě pomáhá a snaží se společnými silami dát vše do pořádku. Většina takových rodin končí rozpadem manželství a řeší záležitosti co dále s výchovou svých dětí.⁷³ Ti však nejsou ohroženy ve vývoji a problémy neohrožují rodinný systém.

Do problémových typů především můžeme řadit:⁷⁴

- **Nezralou rodinu** – na svět je přivedeno dítě nezralými a mladými rodiči, kteří nevědí, jak být těmi správnými příklady. Rodiče jsou ještě sami dětmi a neumí ani sobě zorganizovat svůj volný čas, natož, jak jít svým dětem příkladem.
- **Přetíženou rodinu** – uvnitř prosperuje na první pohled vše, tak jak má. Rodiče, však díky jejich přetížení v zaměstnání, nejsou schopni věnovat dítěti dostatek času a to snižuje funkčnost rodiny. Dítě má mnoho neorganizovaného volného času, který si tráví podle svého rozhodnutí, mnohdy i negativním způsobem a nikdo mu nic neřekne.
- **Ambiciózní rodinu** – na první pohled prosperuje, tomu ale tak nemusí být ve skutečnosti. Rodiče jsou zde příliš ambiciózní ve svém vlastním vzestupu a věnují se mu na úkor rozvoje svých dětí. Volný čas stále není organizovaný rodiči, ti se soustředí pouze na svoje zájmy a vzestup.
- **Perfekcionistickou rodinu** – rodiče staví svoje děti k vyššímu nátlaku a k dobrým výkonům, aby vždy byly těmi nejlepšími bez ohledu na jejich rozvoj a fyzické předpoklady. To však nemá pro danou situaci, kterou po něm požadují, dostatečné schopnosti, fyzické zdatnosti nebo celkový zájem. Uvedu-li příklad toho, že dítě se věnuje ve volném čase vrcholovému sportu a rodiče ho stále vidí výš a výš, potomka už to vzhledem věku přestalo naplňovat a koníčku by se chtěl věnovat pouze rekreačně. Rodiče ho však stále vidí na vrcholku a chtějí, aby dítě plnilo jejich představy. Podle mého názoru toto může být typ rodičů, kteří neměli

⁷² HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007.

⁷³ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007.

⁷⁴ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007.

na to si splnit svůj cíl, i když chtěli, a jejich dítě má určitý talent a oni chtějí dojít k cíli za pomoci svých ratolestí.

- **Autoritářskou rodinu** – o tomto typu se dá hovořit jako o dirigování. Je zde vše postaveno na zákazech a příkazech, bez ohledu na potřeby dítěte. Rodiče dětem přikazují, co budou a nebudou dělat. Forma postihů za nedodržení je postavena na různých zákazech, která pak dále dítě mohou ovlivňovat ve využití jeho volného času.
- **Rozmazlující rodinu** – hlavním rysem je dítěti vždy a ve všem vyhovět. Rodiče udělají pro ochranu cokoliv, ať už je to konflikt s učitelem nebo se sportovním trenérem.
- **Rodinu nadměrně liberální a improvizující** – funkčnost zde stírá díky nedostatku řádu a programu. Nejsou vytyčeny výchovné cíle a dítě může rodičům přerůst přes hlavu. Rodiče se nezajímají o volný čas svých dětí a ti si mohou dělat, co chtějí, to však může narůst až do dále neřešitelných situací.
- **Odkládající rodinu** – rodiče svoje dítě odkládají, půjčují nebo svěřují druhým a tím se narušuje jeho citové zrání. Nejsou tady přesvědčivé citové vztahy. Dítě může dospět k názoru, že ho rodiče nemusí mít rádi a projeví se to i na jeho volném čase. Kdy může dělat i aktivity takové, které by se rodičům zdaleka nelíbili.
- **Disociovanou rodinu** – jsou vážně narušeny důležité vztahy. Může se to projevit izolovaností, což je omezení kontaktu s vnějším okolím nebo konfliktností ať už v rámci rodiny nebo ve vnějším prostředí.

2.5.3 Dysfunkční rodina

V dysfunkčních typech se mluví o problémech, které narušují vývoj dítěte a celkový systém. V tomto typu je nutný zásah a pomoc od institucích, které jsou pro řešení těchto problémů specializované.⁷⁵ Rodina má vážné a dlouhodobě trvající problémy a jsou tím narušeny některé nebo více výchovných funkcí.⁷⁶

2.5.4 Afunkční rodina

Už není schopna plnit své povinnosti vůči dítěti a může jim svými snahami rázem i škodit, ohrožovat je v jejich vývoji a další existenci. Jediné řešení, jak pomoci v této situaci je to, že je

⁷⁵ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007.

⁷⁶ PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. 2012.

dítě umístěno do náhradní rodiny.⁷⁷

Podle mne umístit dítě do rodiny, kde se mu budou věnovat, organizovat mu jeho volný čas a zajímat se o to, co v takových chvílích dělá, je pro něj v danou chvíli nejlepší řešení.

2.6 Rodina úplná x rodina neúplná

Pojem nedělíme pouze na úplnou a neúplnou, můžeme také mluvit o rodině náhradní, vlastní, nukleární, vícegenerační, nesezdané výchově homosexuálních partnerů a mnoha dalších. Pro svoji bakalářskou práci a její téma jsem si však vybrala a zaměřila se pouze na rodiny úplné a neúplné a především na jejich volný čas.

Pojem rodina úplná a neúplná a co to pro nás vlastně představuje? Když se řekne, že dítě žije v úplné, já osobně si představím, domácnost, kterou dítě sdílí společně se svojí biologickou matkou a otcem. A jedinec vychovávaný v neúplné? Za tímto pojmem si vybavím potomka, žijícího v domácnosti pouze s jedním ze svých biologických rodičů, bez ohledu na to, zda je to jeho matka nebo otec.

Co to však znamená obecně a jaké jsou představy autorů zabývajících se touto tematikou? V mnohé literatuře se můžeme dočíst, že rodinu neúplnou většinou tvoří matka s dítětem nebo dětmi a vzniká především ovdověním, rozpadem, což je bráno rozvodem nebo narozením dítěte do nesezdané rodiny. Sobotková ve své knize uvádí, že se jedná až o 90 %, kdy dítě vyrůstá s matkou, oproti 10 %, kdy zůstane s otcem.⁷⁸ Nepřítomnost otce bývá mnohdy částečně kompenzována ostatními muži, kteří jsou v příbuzenském stavu k dané osobě, může to být dědeček, strýc nebo další muž žijící s maminkou.⁷⁹

Je tedy pro dítě velmi nezbytné to, zda vyrůstá v domácnosti s oběma rodiči nebo pouze s jedním? Na otázku se nedá odpovědět snadno, záleží totiž určitě na mnoha dalších okolnostech, například proč dítě vyrůstá pouze s jedním rodičem? Je však zřejmé, že v každém vidí jiný druh vzoru, který potřebuje ke svému následnému rozvoji a vývoji. V otci jedinec spatřuje ztělesněnou moudrost, obdivuje jeho schopnosti v oboru manuálních prací a je pro dítě zábavnějším. Oproti tomu v matce spatřuje velké emocionální pouto, které dodává pocit jistoty a bezpečí.⁸⁰

Jak tomu může být u rodiny neúplné s volným časem? Já sama vyrůstala v neúplné pouze s maminkou, která však zastoupila obě dvě role rodičů bravurně. O můj volný čas jevila zájem téměř každý den, nechala mne věnovat se koníčkům, které mne bavili, a zároveň mne

⁷⁷ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007.

⁷⁸ SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 2001.

⁷⁹ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2007.

⁸⁰ GRECMANOVÁ, Helena. *Obecná pedagogika.*, 1998.

v nich podporovala, ač to pro ni nebylo lehké. Zaplacení zájmových kroužků v dnešní době není levná záležitost a maminka byla sama na všechno. Pracovala hodně, aby mne a moji sestře splnila každé přání, co na očích jsme měly, ale věnovala nám i její volný čas, který byl pro naše dospívání velmi důležitý. Umožnila nám navštěvovat zájmové kroužky, na víkend nás vozila na venkov za prarodiči, kde jsme veškerý volný čas trávily venku s vrstevníky a v sychravých dnech zůstávaly doma a hrály společné hry.

V pozdějším věku (pubertě), která musí být opravdu těžká pro každého rodiče, my děti máme svoji hlavu a vtouct nám do ní něco jiného je velmi obtížné. Rodiče však v tuto chvíli musí mít autoritu, kterou si vybudovali postupem let a stále se zajímat o volnočasové aktivity svých ratolestí. Věřím, že je toto období velmi obtížné, ale sama vidím u své mamky, že i během puberty jde na dítě mít dohled a věnovat se mu. I když přítomnost otce nebo matky je v některých okamžicích potřebná, stačí mít jednoho rodiče, který svoje děti miluje natolik, že zastoupí obě tyto role a věnuje se jim, jak nejvíce může.

To, že dítě vyrůstá v rodině úplné, také ale nemusí mít jenom pozitivní vliv, může to mít dopad i negativní.⁸¹ *Fyzická přítomnost obou rodičů sama o sobě nepředurčuje kvalitu jejího působení. Záleží totiž na tom, jak rodiče plní své rodičovské funkce.*⁸² V dokumentárním filmu, od Jany Počtové, *Nerodič*, byla uvedena, podle mého úsudku, velmi vhodná věta, kterou zde zmínil jeden z představitelů. Tatínek vychovávající dceru ve střídavé péči, prohlásil: „*Je lepší, když dcera má dva domovy a dva rodiče, kteří ji milují a starají se o ní lépe, než aby rodiče žili spolu v jedné domácnosti a vychovávali dceru za podmínek nekončících rozporů., neustálých hádek a věčných nesouhlasů.*“⁸³

Ať už tedy vyrůstá dítě v rodině jakékoliv, nedá se říci, co je pro něj tím nejlepším způsobem, záleží na jedinci a na přístupu jeho rodiny ať už úplné či neúplné. Je však zřejmé, že je pro potomka nejdůležitější, aby vyrůstal v takové, kde ho budou rodiče naplňovat láskou, zajímat se o jeho zájmy, o to co by chtěl dělat ve svém volném čase a pomohou mu zrealizovat jeho sny a touhy.

Rodiče by své děti měli vést k smysluplnému zorganizování jejich volného času. Vyslechnout jejich přání a snažit se jim je dopřát. Ať je rodina jakákoliv, může nastat i taková chvíle, kdy nemá dané prostředky a nemůže tudíž umožnit dětem trávit volný čas, tak jak by chtěly. Podle mne by se tedy rodiče měli zamyslet nad tím, jak dětem jejich volný čas zpříjemnit jiným způsobem. Například tím, že se budou věnovat společným volnočasovým aktivitám, ke

⁸¹ HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. 2002.

⁸² GRECMANOVÁ, Helena. *Obecná pedagogika*. 1998, str. 25.

⁸³ Film *Nerodič*

kterým nepotřebují takové velké množství prostředků a dítěti věnovat co nejvíce jejich času a trávit ho společně.

Rodinu máme každý v životě jenom jednu, ať už je úplná či neúplná. Jako malé děti si toto neuvědomuje, ale postupem času nám vše bude docházet. Takže ať už je rodina „taková nebo maková“, společné chvíle jsou k nezaplacení a rodiče by se měli věnovat dětem, jak nejvíce mohou.

3 Využití volného času dětí v úplných a neúplných rodinách – vlastní šetření

Pro svojí práci jsem zvolila kvantitativní výzkum, kdy jsem za pomoci dotazníkového šetření zjišťovala mezi žáky druhého stupně základních škol, náplň jejich volného času v rámci rodiny.

3.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem mé práce bylo zjištění, zda děti vyrůstající v rozdílných typech domácností (úplných nebo neúplných), mají stejné možnosti věnovat se svým oblíbeným aktivitám. Práci jsem zaměřila především na to, v jaké rodině je dítě vychováváno, jestli jeho rodiče mají zájem o jeho volný čas a jak ho vlastně tráví, zda rodiče mají čas se věnovat rodinným aktivitám nebo jestli dítě vyrůstá pouze s jedním rodičem, který veškerý svůj volný čas věnuje práci.

Na začátku výzkumu jsem si stanovila výzkumné otázky:

1. Zjistit v jaké rodině dítě vyrůstá?
2. Jaké aktivity dítě ve volném čase nejraději vykonává?
3. Zjistit jaké aktivity vykonává celá rodina společně?
4. Zjistit jaký kroužek děti nejčastěji navštěvují?

Hypotézy:

Hypotéza č. 1: Více dívek, než chlapců, žije ve společné domácnosti pouze s jedním z biologických rodičů.

Hypotéza č. 2: Děti z rodiny úplné tráví méně času na počítači, než děti z rodiny neúplné.

Hypotéza č. 3: Děti žijící v rodině úplné, navštěvují více zájmové kroužky, než děti žijící v rodině neúplné.

Hypotéza č. 4: Rodina úplná tráví více času společně oproti rodině neúplné.

Hypotéza č. 5: Rodiče dětí z neúplných rodin ve svém volném čase více pracují, než rodiče dětí z úplných rodin.

Hypotéza č. 6: Děti, které se ve svém volném čase věnují koníčku, jsou spokojenější s využitím svého volného času.

3.2 Výzkumné metody

Pro sběr dat, jsem si stanovila metodu dotazníkového šetření. Dotazník byl anonymní a byl určen pro děti druhého stupně základních škol. Celkově obsahoval 17 otázek, které byly z většiny uzavřené s jednou možností odpovědi, v několika případech jsem využila i otázky otevřené a otázky s posuzovací škálou. V první části dotazníku jsem se zaměřila především na pohlaví, věk a na domácnost, ve které dítě žije. Další část jsem věnovala volnému času, jak ho dítě využívá a zda je spokojen se svým volným časem a třetí poslední část byla zaměřena na volný čas v rámci rodiny, jak ho tráví rodiče a celá rodina společně.

Důležitou proměnnou se pro můj výzkum stalo to, zda dítě žije v rodině úplné či neúplné a zda tento faktor dále ovlivňuje využití volného času těchto dětí.

3.3 Realizace výzkumu

Sběr dat se uskutečnil v únoru 2019. Dotazníky byly rozdány ve dvou základních škola v Praze, ZŠ Tusarova a ZŠ Na Šutce, a ve volejbalovém oddíle SK Kometa Praha. Dotazníky byly rozdány a vyplněny za mojí přítomnosti, abych docílila co největší návratnosti. Žáci byli plně seznámeni s důvodem mého dotazování a cílem mého výzkumu, na vyplnění nebyl určen žádný časový limit, aby se necítili být pod tlakem.

3.4 Výzkumný vzorek

Můj výzkum se týká dětí staršího věku neboli druhého stupně, zaměřuji se tedy na žáky 5. - 8. třídy základních škol, kdy se věk žáků pohybuje mezi deseti až čtrnácti roky. Děti těchto tříd jsem si vybrala záměrně, protože si myslím, že ve svém věku už dokáží rozhodovat o svém volném čase.

Výzkum jsem realizovala ve zmíněných základních školách a ve volejbalové kroužku, kdy se výzkumu zúčastnilo dohromady 138 dětí z toho 71 chlapců a 67 dívek.

4 Vyhodnocení a rekapitulace výzkumu

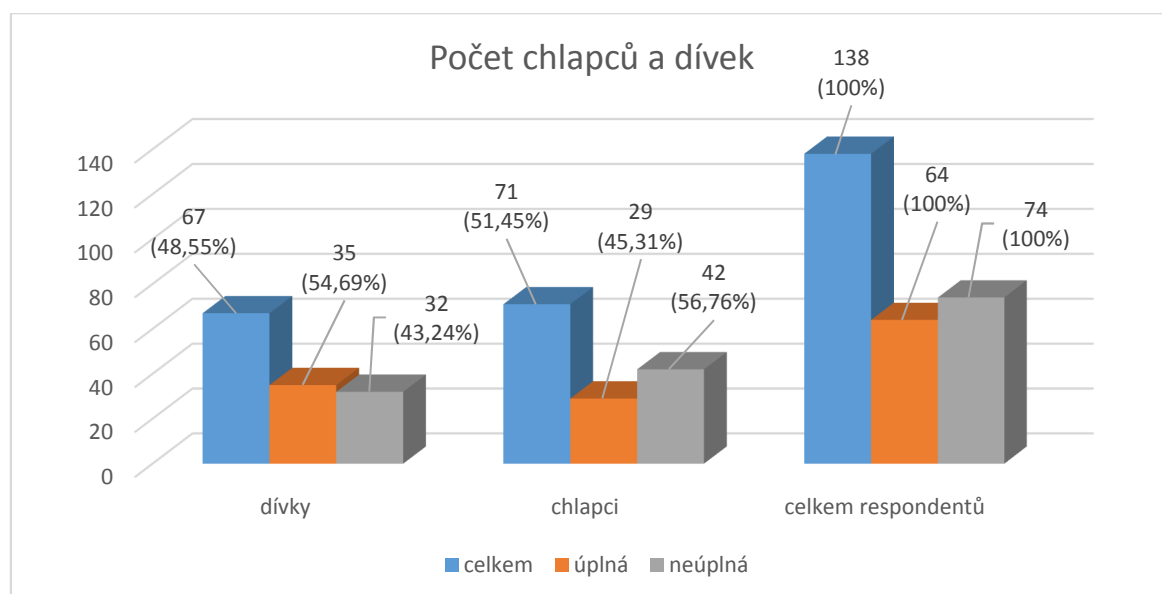
Výsledky dotazníkového šetření jsem si přepsala do předem připravené záznamové tabulky v Excel programu pro lepší přehlednost a další zpracování do grafů a tabulek.

4.1 Prezentace výsledků výzkumu

Otázka č. 1 – Jsi?

	dívky	chlapci	celkem respondentů
celkem	67 = 48,55 %	71 = 51,45 %	138 = 100 %
úplná	35 = 54,69 %	29 = 45,31 %	64 = 100 %
neúplná	32 = 43,24 %	42 = 56,76 %	74 = 100 %

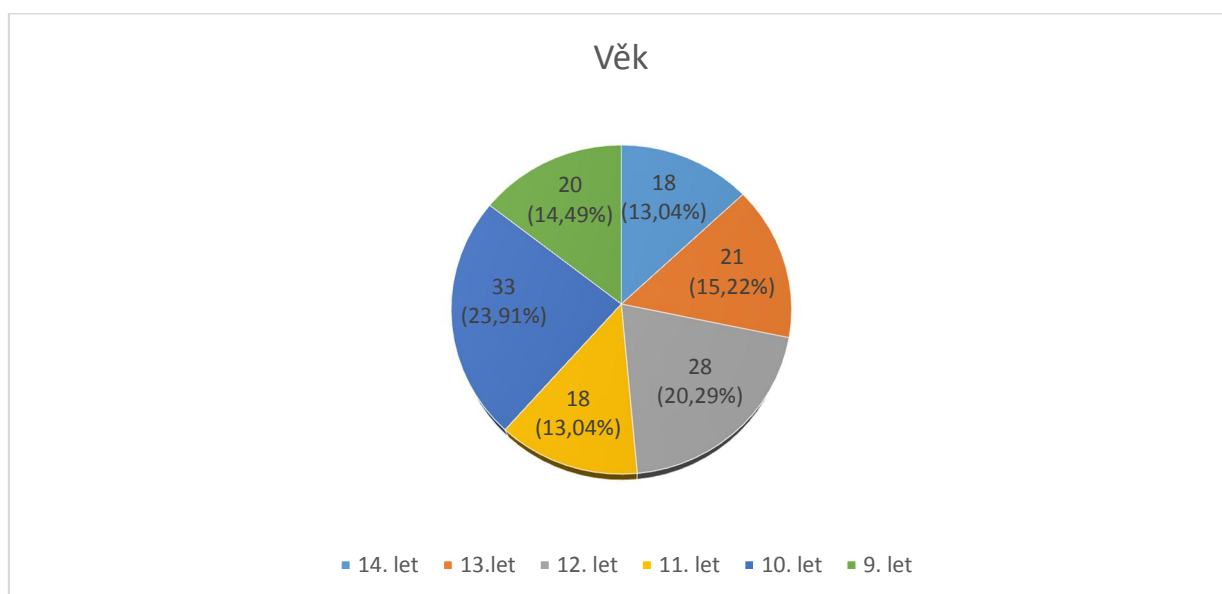
Tabulka 1: Počet chlapců a dívek



Graf č. 1: Počet chlapců a dívek

Graf nám ukazuje, kolik respondentů se celkově zapojilo do mého výzkumu a to 138 (100%) žáků, z toho 67 (48,55 %) dívek a 71 (51,45 %) chlapců. Také je z grafu zřejmé kolik dívek a chlapců pochází z jakých rodin. Z úplných se zapojilo 35 (54,69 %) dívek a 29 (45,31 %) chlapců, z neúplných bylo 32 (43,24 %) dívek a 42 (56,76 %) chlapců.

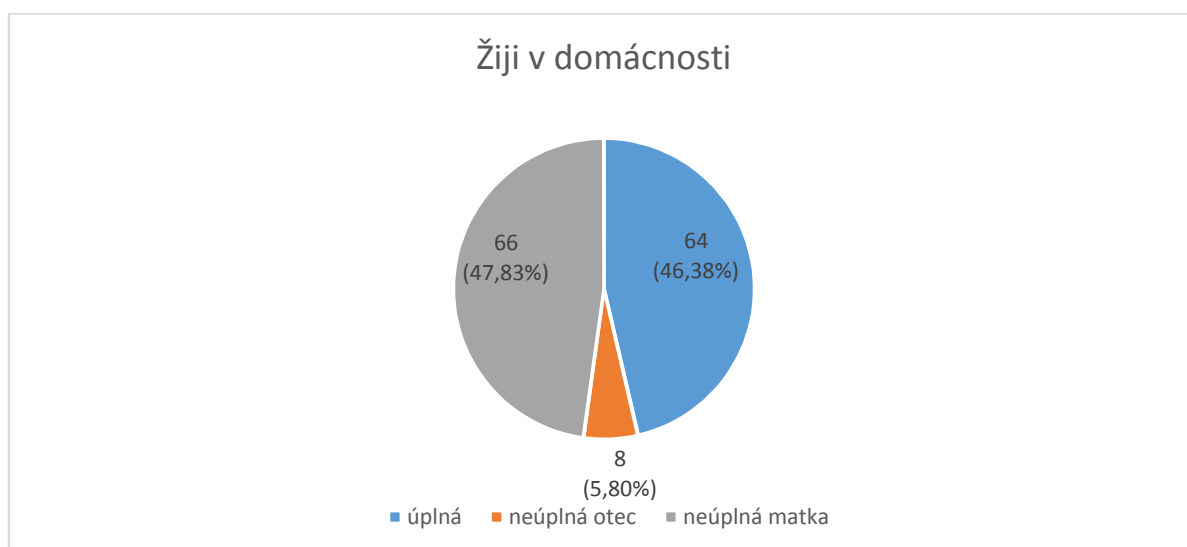
Otázka č. 2 – Věk?



Graf č. 2: Věk

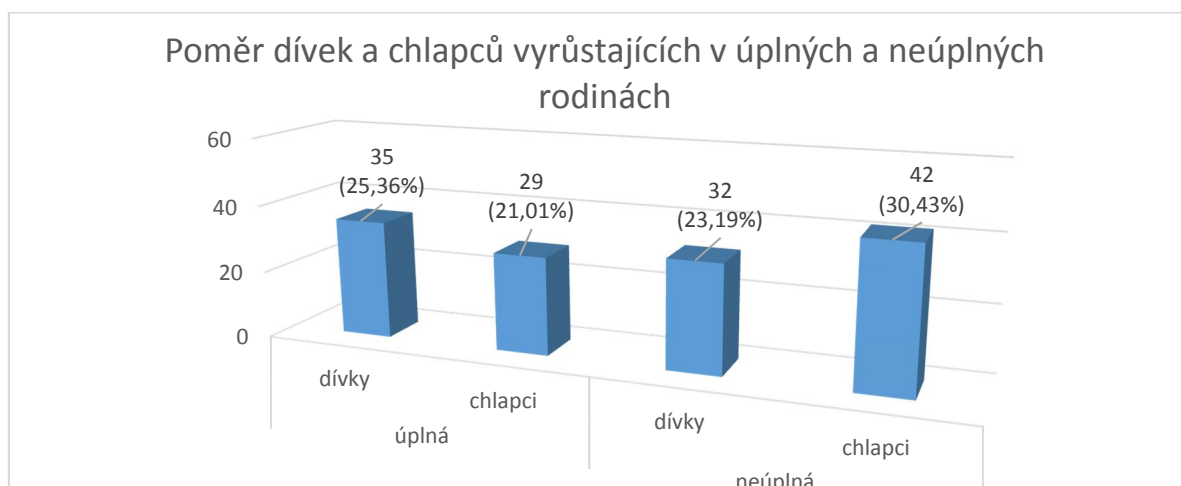
Z grafu se můžeme dočíst, jaké množství respondentů v určitém věku zodpovídalo můj dotazník. Dotazník vyplnili žáci základní školy ve věku od 9 do 14 let. Dohromady otázky zodpovědělo 138 (100 %) žáků, z toho devítiletých bylo 20 (14,49 %), desetiletých 33 (23,91 %), jedenáctiletých 18 (13,04 %), dvanáctiletých 28 (20,29 %), třináctiletých 21 (15,22 %) a čtrnáctiletých 18 (13,04 %).

Otázka č. 3 – Žiješ v domácnosti s oběma rodiči? (úplná rodina)



Graf č. 3: Domácnost, ve které žiješ

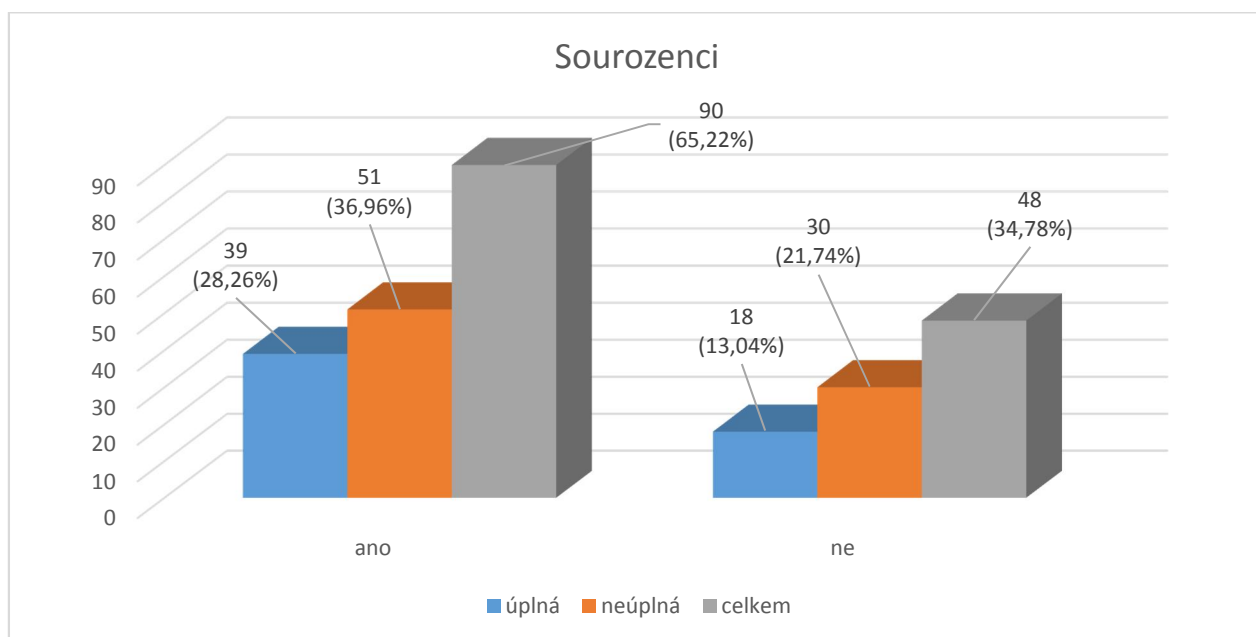
Další graf znázorňuje domácnosti, ve kterých žijí žáci zúčastnění mého dotazníkového šetření. Z celkového počtu je 64 (46,38 %) dětí z rodiny úplné, 8 (5,80 %) dětí z rodiny neúplné žijících s otcem ve společné domácnosti a 66 (47,83 %) dětí z rodiny neúplné žijících pouze s matkou.



Graf č. 4: Počet dívek a chlapců vyrůstajících v úplných a neúplných rodinách

K otázce „Žiješ v domácnosti s oběma rodiči?“ jsem zařadila ještě jeden graf, který znázorňuje jaký je počet dívek a chlapců žijících v jednotlivých domácnostech. Z celkového počtu dotazovaných odpovědělo, že v úplné rodině žije 35 (25,36 %) dívek a 29 (21,01 %) chlapců. Oproti tomu v rodinách neúplných žije 32 (23,19 %) dívek a 42 (30,43 %) chlapců.

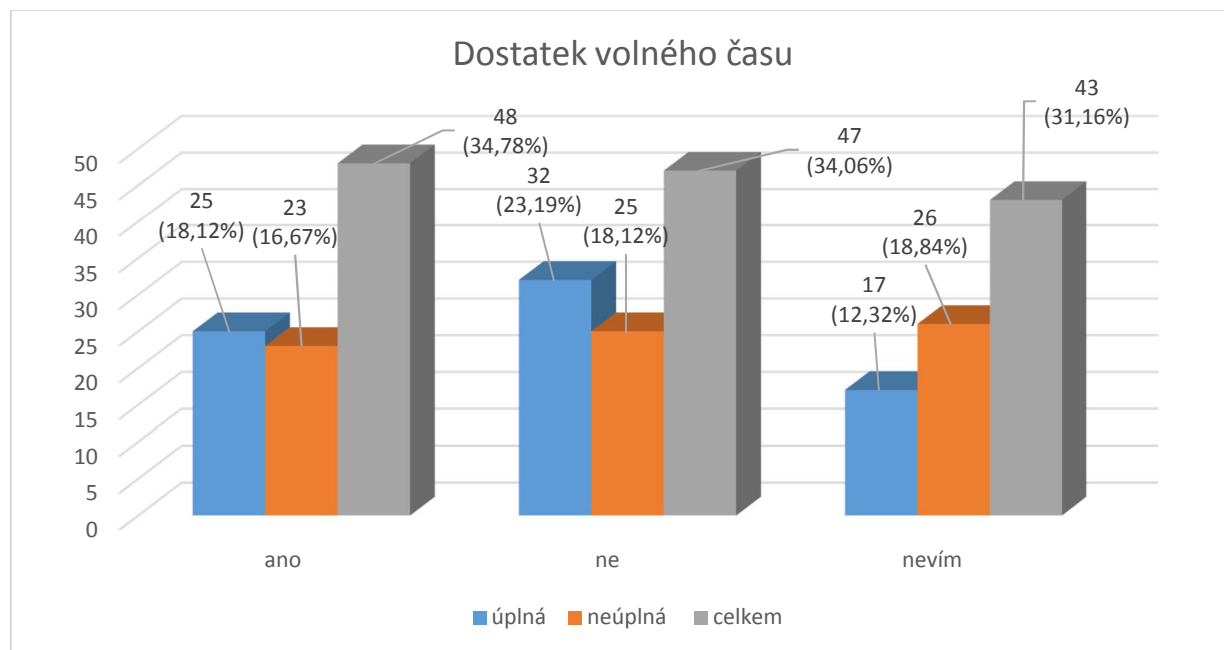
Otázka č. 4 – Máš sourozence?



Graf č. 5: Sourozenci

Z grafu je zřejmé, že se týká zjištění toho, zda moji respondenti mají sourozence či ne. Mohu tedy říct, že celkem zvolilo odpověď „ano“ 90 (65,22 %) dětí a to 39 (28,26 %) dětí z rodiny úplné a 51 (36,96 %) dětí z rodiny neúplné. Odpověď „ne“ uvedlo dohromady 48 (34,78 %) dětí, z toho 18 (13,04 %) dětí z rodiny úplné a 30 (21,74 %) dětí z rodiny neúplné.

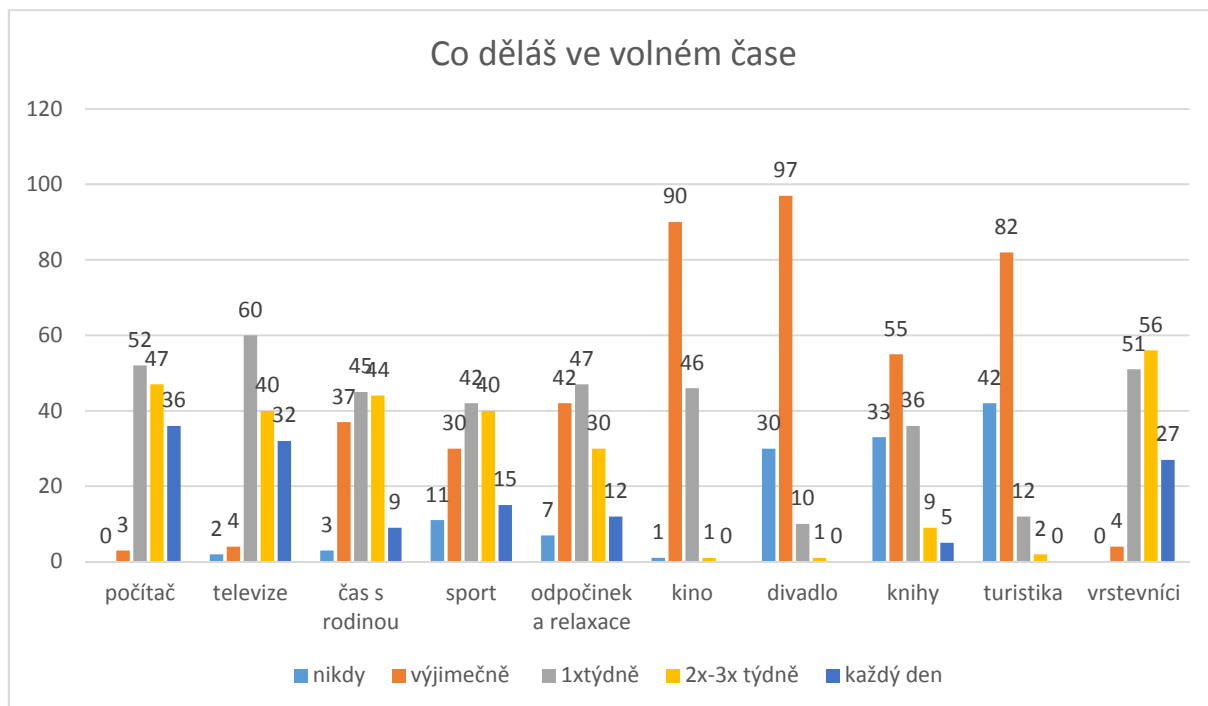
Otázka č. 5 – Myslíš si, že máš dostatek volného času?



Graf č. 6: Dostatek volného času

Z grafů můžeme vyčíst, že zastoupení žáků v jednotlivých kategoriích je velmi shodné. O dostatku volného času je přesvědčeno 48 (34,78 %) dětí – z toho 25 (18,12 %) dětí z rodin úplných a 23 (16,67 %) z rodin neúplných. Naopak tomu je u 47 (36,69 %) dětí – z toho 32 (23,19 %) žáků z rodiny úplné a 25 (18,12 %) žáků z rodiny neúplné. Zbýlý počet 43 (31,16 %) dětí odpovědělo na otázku neutrálně a to tak, že neví 17 (12,32 %) z rodiny úplné a 26 (18,84 %) z rodiny neúplné.

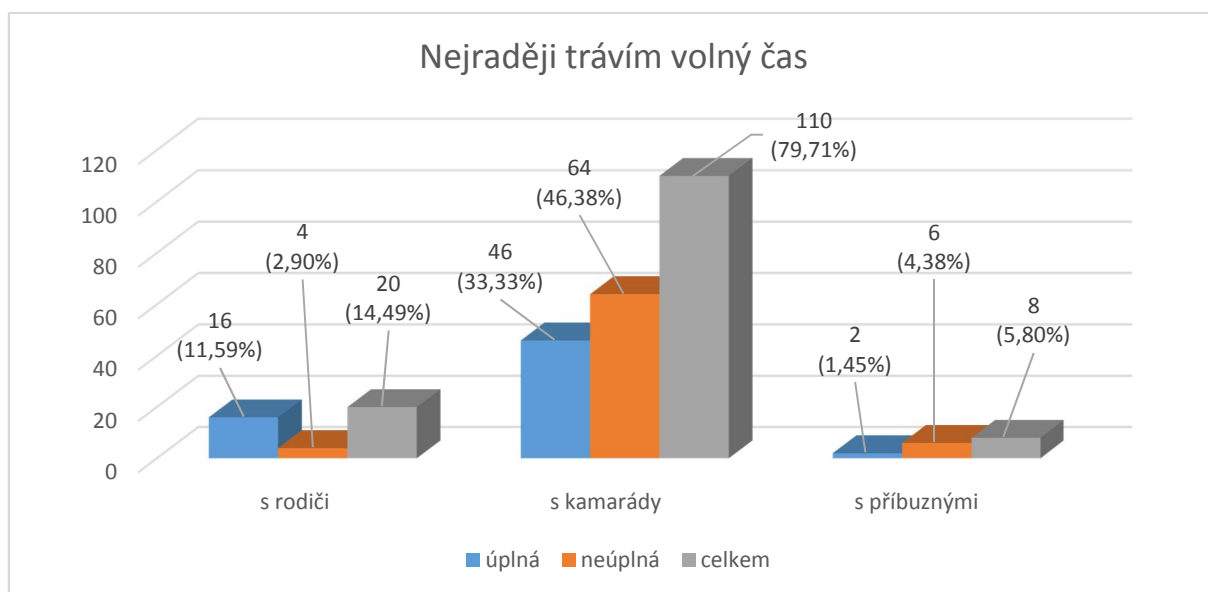
Otázka č. 6 – Co děláš ve volném čase? (odpovědi zakroužkovány na stupnici od jedné do pěti)



Graf č. 7: Aktivit navštěvované dětmi ve volném čase

Odovědi na tuto otázku byly zaznamenávány na škále od jedné do pěti. Na první pohled je zřejmé, že nejčastější odovědi ohledně počítače bylo to, že se mu dítě věnuje 1x týdně a to přesně 52 (37,68 %) dětí z celkového počtu. U televize byla nejvíce na škále vybraná stejná odověď, jako tomu je u počítače a to, že ji děti sledují 1x týdně, takto odovědělo 60 (43,48 %) dětí. Nejčastější odovědi u času stráveným s rodinou bylo také 1x týdně a to 45 (32,61 %) dětí, o několik dětí méně odověďovalo, že 2x-3x týdně, přesně 40 (28,99 %). U sportu byla nejčastější odověď 1x týdně, odovědělo tak 42 (30,43 %) dětí. U odpočinku a relaxace uvedly děti nejčastěji odověď 1x týdně a to 47 (34,06 %). Kino je dětmi navštěvováno v nejvíce případech pouze výjimečně a to uvedlo 90 (65,22 %) dětí. Divadlo je na tom podobně jako kino, také uvedena nejvíc krát odověď výjimečně a to u 97 (70,29 %) dětí. Knihy také děti čtou výjimečně a tuto nejčastější odověď zaškrtl v dotazníku 55 (39,86 %) dětí. K méně častým aktivitám ve volném čase patří i turistika, kde taky děti volily nejvíce odověď výjimečně a to 82 (59,42 %) případech. A poslední děti zaznamenávaly čas se svými vrstevníky, kde nejčastěji odověďovaly, že tráví čas s vrstevníky 2x-3x týdně, přesně takto odovědělo 56 (40,58 %) dětí.

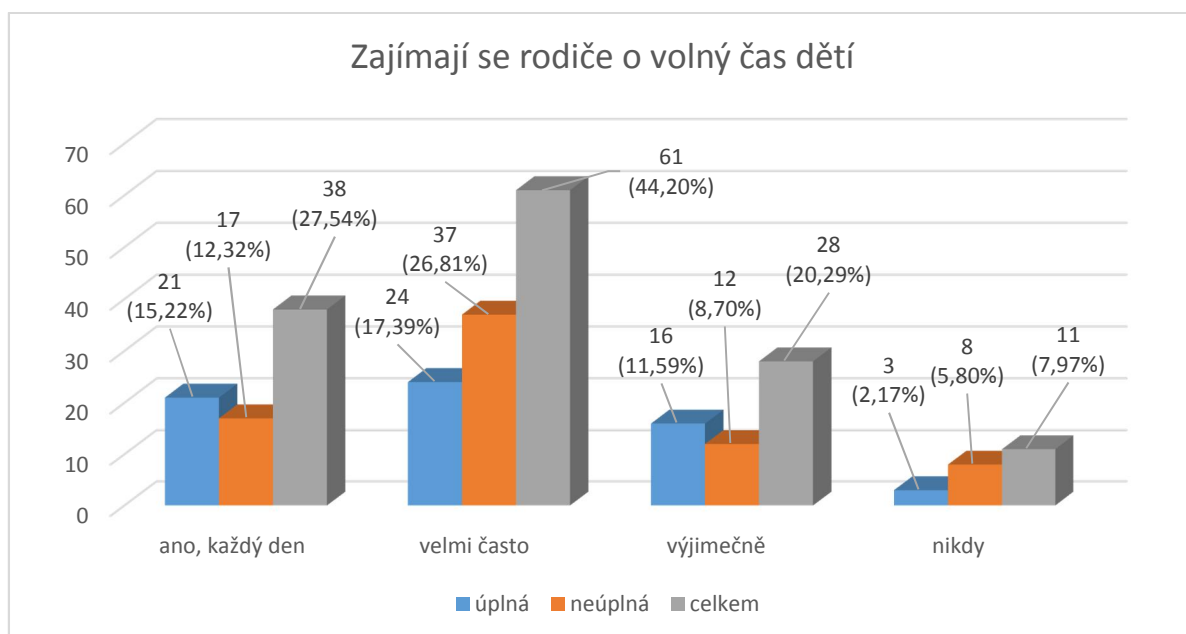
Otázka č. 7 – S kým nejraději volný čas trávíš?



Graf č. 8: Nejraději trávím volný čas

Z grafu je už na první pohled zřejmé, že děti jak z rodiny úplné, tak z rodiny neúplné tráví nejraději čas se svými kamarády a to dohromady 110 (79,71 %) dětí – přesně 46 (33,33 %) dětí z rodiny úplné a 64 (46,38 %) dětí z rodiny neúplné. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že tráví čas se svými rodiči 20 (14,49 %) dětí - 16 (11,59 %) z rodiny úplné a 4 (2,90 %) z rodiny neúplné. Pouze 8 (5,80 %) dětí odpovědělo na otázku, že nejraději tráví čas se svými příbuznými – přesně 2 (1,45 %) dětí z rodiny úplné a 6 (4,38 %) z rodiny neúplné. Žádnou odpověď na otázku jsem nezaznamenala u odpovědi „d“, že dítě tráví čas s někým jiným, než bylo v nabídce odpovědí, tu jsem v grafu neznázorňovala.

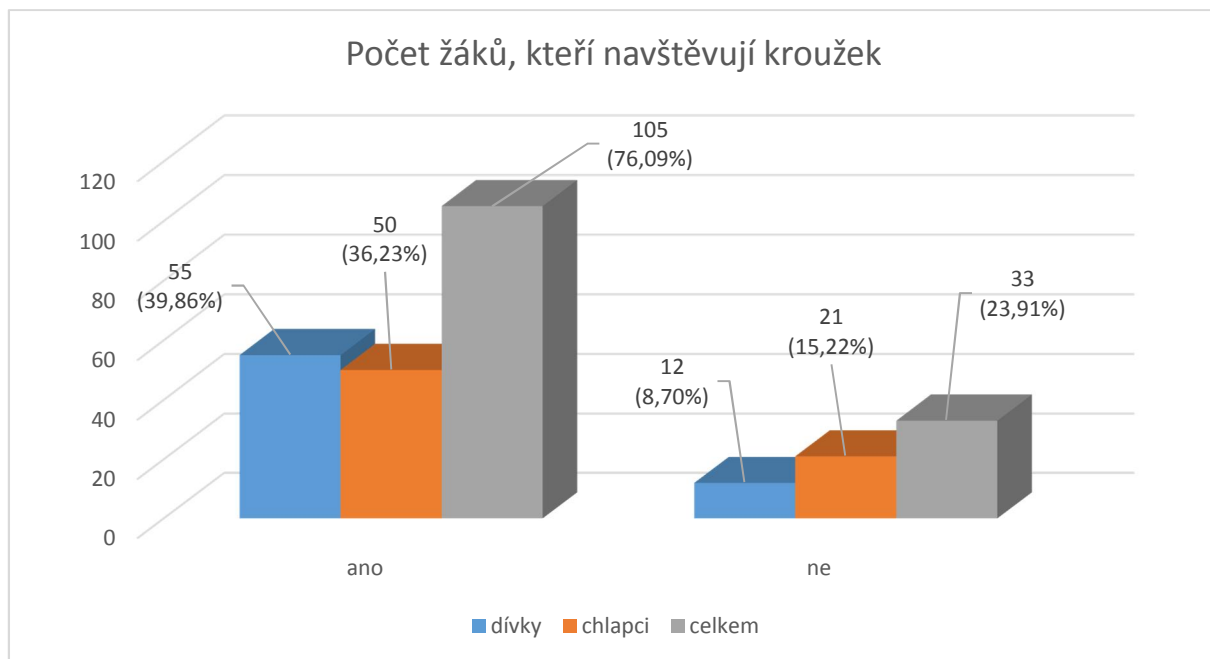
Otázka č. 8 – Zajímají se rodiče o náplň tvého volného času?



Graf č. 9: Zájem rodičů o volný čas dětí

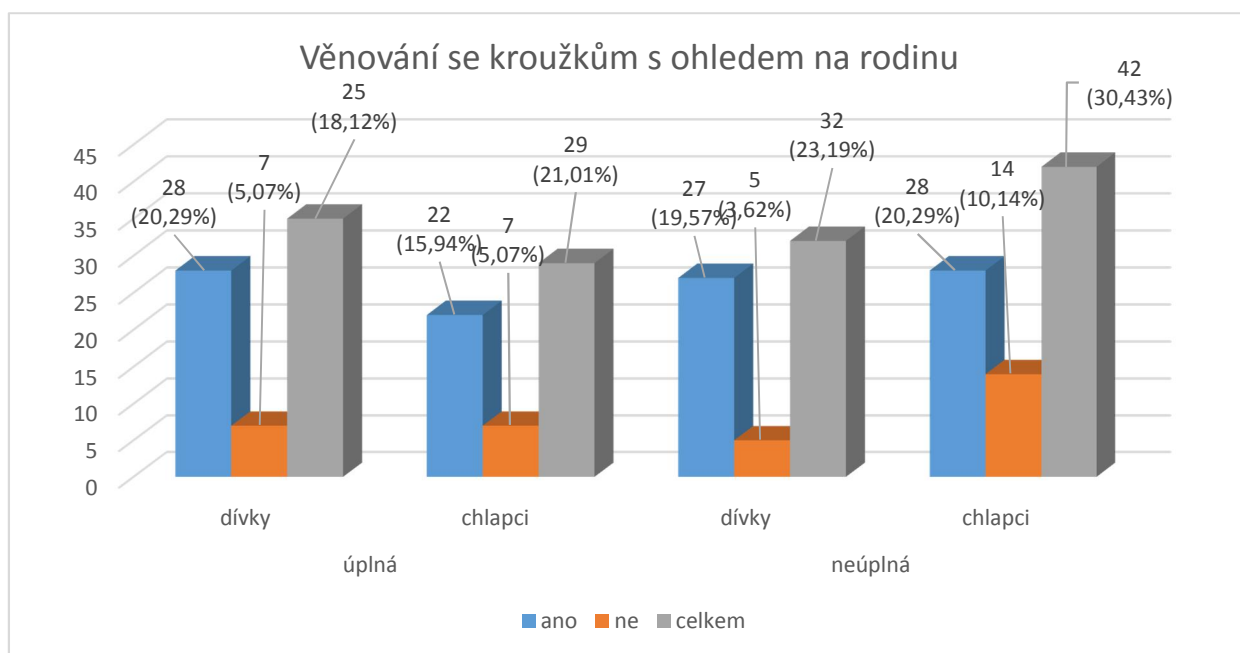
Z grafu je patrné, že nejčastější odpovědí se stala odpověď „velmi často“, přesně v 61 (44,20 %) případech - u dětí z rodiny úplné 24 (17,39 %) a u dětí z rodiny neúplné 37 (26,81 %). Každý den se rodiče ptají dohromady 38 (27,54 %) z toho 21 (15,22 %) dětí je z rodiny úplné a 17 (12,32 %) dětí z opačného typu rodiny. Odpověď „výjimečně“ byla zaznamenána u 28 (20,29 %) dětí - 16 (11,59 %) z nich vyrůstá s oběma rodiči a 12 (8,70 %) dětí vyrůstá pouze s jedním rodičem. Odpověď „nikdy“, kterou by podle mého názoru nemělo mít zaškrtnuté, ani jedno z dotazovaných dětí, můj dotazník zaznamenal celkem 11 (7,97 %) z toho 3 (2,17 %) děti z rodiny úplné a 8 (5,80 %) dětí z rodin neúplných.

Otázka č. 8 – Navštěvuješ nějaký zájmový kroužek? (pokud odpovíš ne, pokračuj dále otázkou č. 12)



Graf č. 10: Počet žáků, kteří navštěvují kroužek

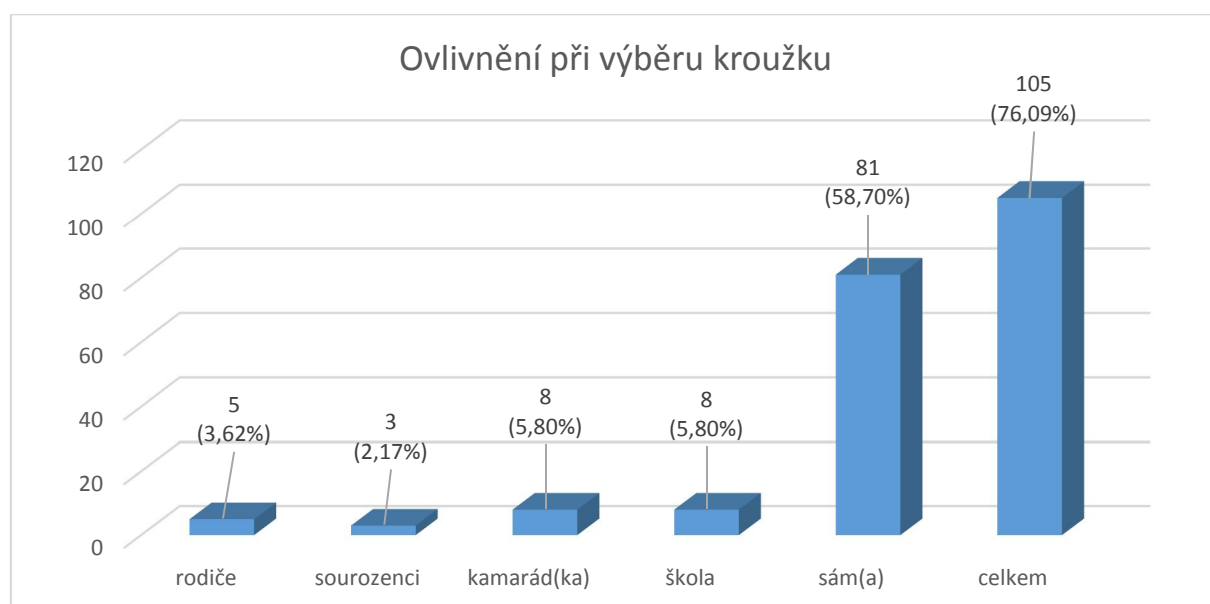
Hodnoty grafu ukazují, že dotazované dívky navštěvují kroužky častěji, jak chlapci, přesně 555 (39,86 %) dívek a 50 (36,23 %) chlapců z celkového počtu 105 (76,09 %). Žádnému kroužku se nevěnuje 33 (23,91 %) dětí, z toho 12 (8,70 %) dívek a 21 (15,22 %) chlapců.



Graf č. 11: Věnování se kroužkům s ohledem na rodinu

fotbal, který označilo 9 (6,52 %) dětí, poté tanec, kterému se věnuje 8 (5,80 %) dětí. Dalšími kroužky jsou keramika, hokej a aerobic, každému z těchto tří zmíněných se věnuje stejný počet dětí a to 4 (2,90 %). Dramatický kroužek, vodácký kroužek, tenis, florbal a plavání zaškrty vždy 3 (2,17 %) dětí. Gymnastika se stala zájmovým kroužkem pro 2 (1,45 %) z dotazovaných dětí a vždy po jednou dítěti (0,72 %) označilo, že navštěvují kroužky skaut, karate, badminton, box a malování

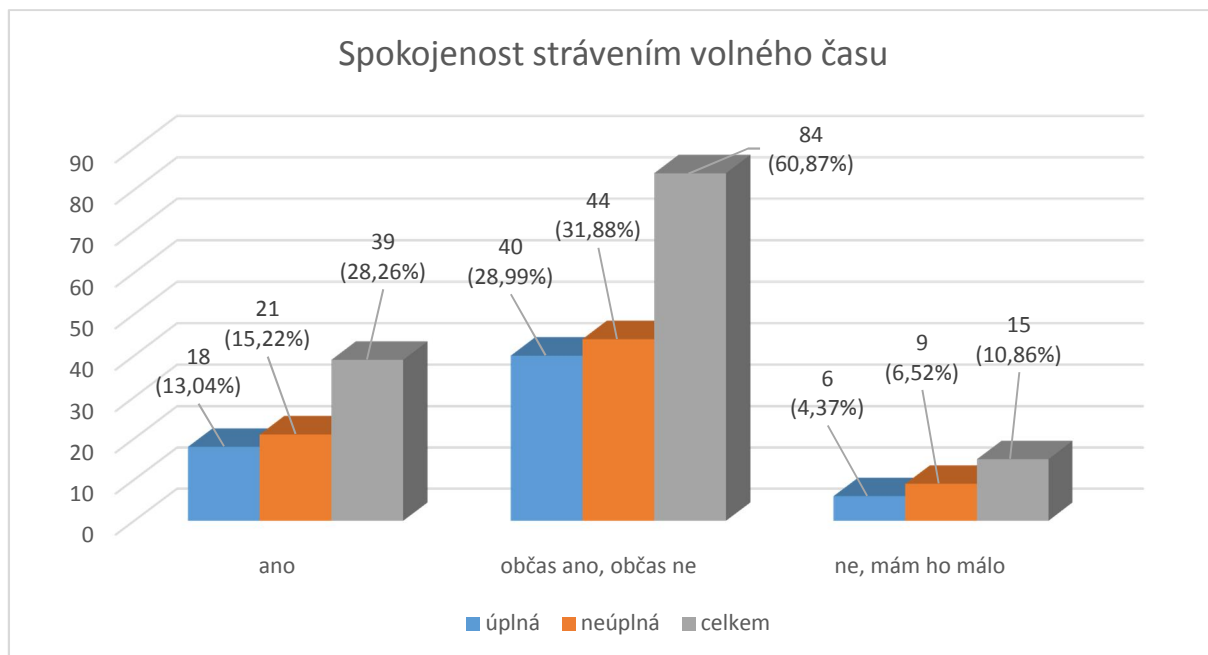
Otázka č. 11 – Kdo ti vybral (a) kroužek/kroužky? (V otázce č. 11 pracuji pouze s 105 (76,09 %) respondenty, kteří v předchozí odpovědi uvedli, že navštěvují zájmový kroužek, zbytek 33 (23,91 %) respondentů uvedlo u předešlé otázky, že nenavštěvují žádný zájmový kroužek a pokračují dále až otázkou č. 12)



Graf č. 13: Ovlivnění při výběru

Z grafu je na první pohled zřejmé, že z celkového počtu 105 (76,09 %) respondentů, byla nejvíce zaznamenána odpověď „sám (a)“ a to přesně v 81 (58,70 %) případech z dotazovaných. Osm dotazovaných (5,80 %) odpovědělo, že byli při výběru ovlivněni kamarádem nebo kamarádkou, co navštěvuje stejný kroužek, stejný počet 8 (5,80 %) dětí, odpovědělo, že při výběru byli ovlivněni školou. Dalších 5 (3,62 %) dětí zaškrtylo odpověď, že jim s výběrem pomáhali rodiče a zbylé 3 (2,17 %) děti byly ovlivněny svými sourozenci. Žádné dítě neuvvedlo odpověď „někdo jiný“, tudíž jsem odpověď graficky nezpracovala do grafu.

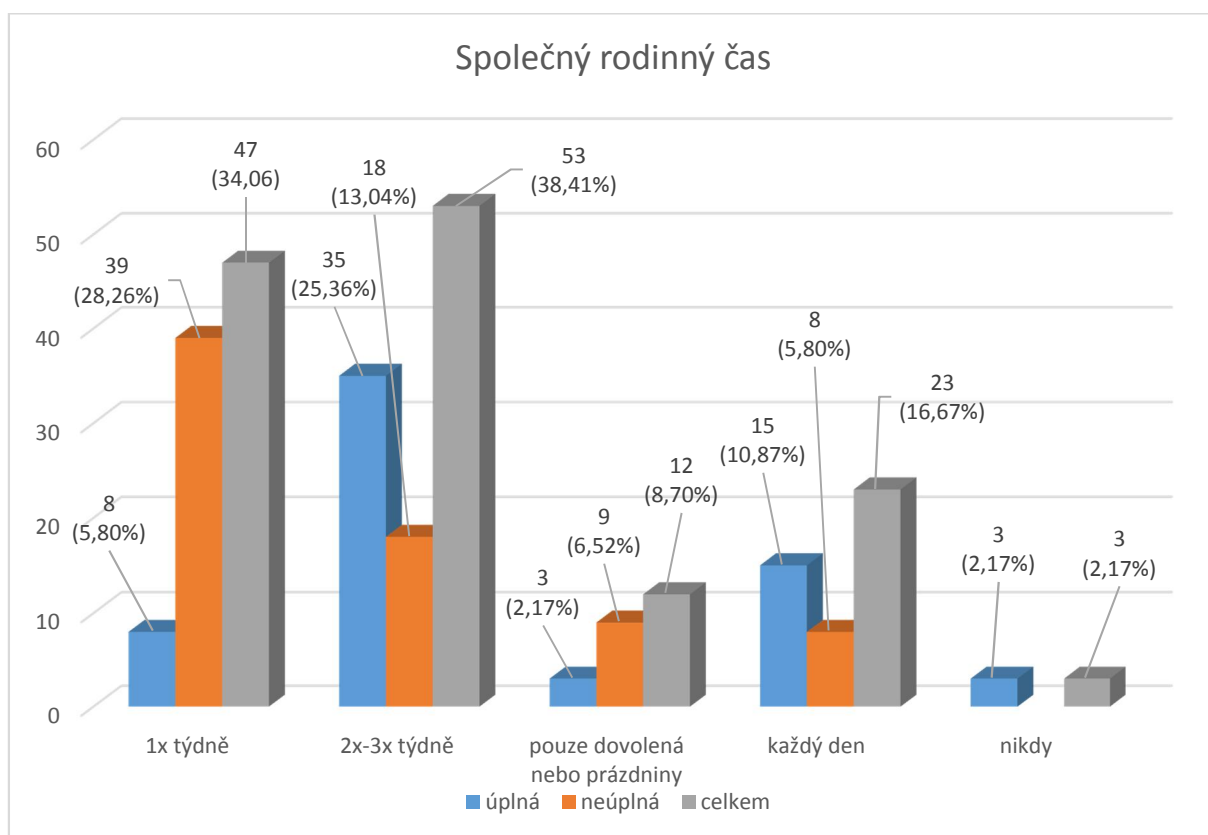
Otázka č. 12 – Jsi spokojený(á) s tím, jak trávíš svůj volný čas? (dále se dotazníku věnují všichni respondenti v počtu 98 (100 %))



Graf č. 14: Spokojenost s trávením volného času

Otázky se opět účastnili všichni dotazovaní tedy 138 (100 %). Je patrné, že nejvíce a to přesně 84 (60,87 %) zodpovídalo na otázku, že jsou s volným časem „občas spojeni, občas ne“ – z toho 40 (28,99 %) dětí z rodiny úplné a 44 (31,88 %) dětí z rodiny neúplné. Druhou nejčastější odpovědí bylo „ano, jsem spokojený (á)“, kdy takto odpovědělo 39 (28,26 %) dětí – z toho 18 (13,04 %) z rodiny úplné a 21 (15,22 %) z rodiny neúplné. Pouze 15 (10,86 %) odpovědí dohromady zaznamenala odpověď „ne, mám ho málo“ – z toho 6 (4,37 %) dětí z rodiny úplné a 9 (6,52 %) dětí z rodiny neúplné. Ani jedno dítě nezaškrtnulo v dotazníku odpověď „c – ne, volný čas mi organizují rodiče“ a odpověď „d – ne, chtěl (a) bych ho využít jinak“. Odpovědi nejsou v grafu zpracovány.

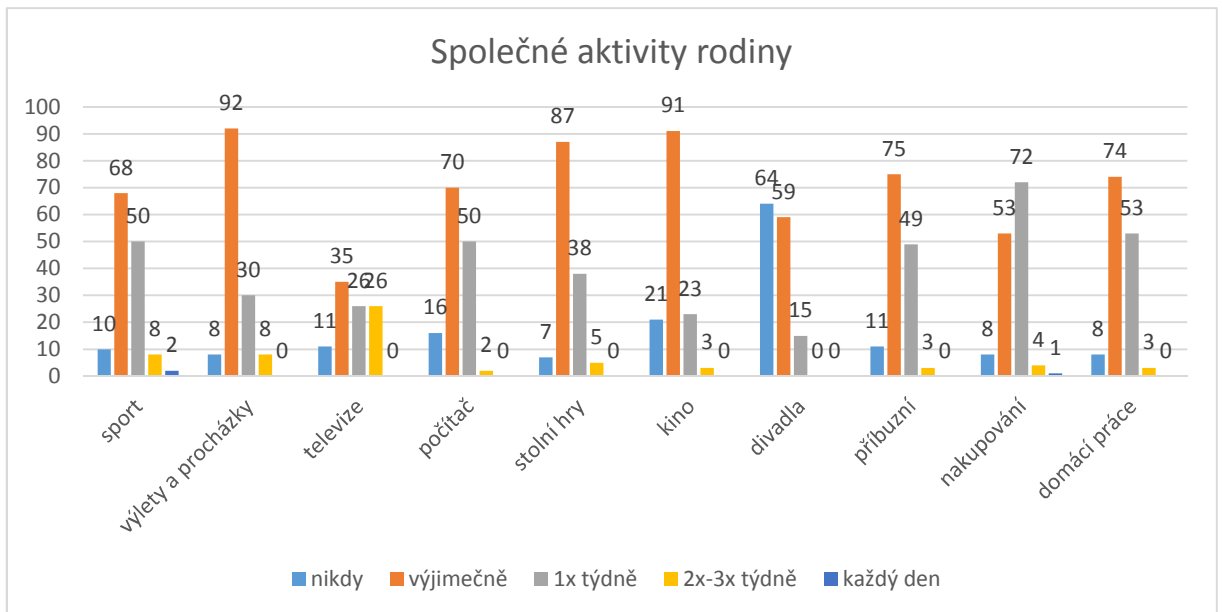
Otázka č. 13 – Jak často u Vás trávíte volný čas jako rodina společně?



Graf č. 15: Společný rodinný čas

Z grafu je patrné, že žáci nejvíce zodpovídali na otázku, že s rodiči tráví společný čas 2x-3x týdně a to přesně 53 (38,41 %) dětí, z toho 35 (25,36 %) dětí z rodin úplných a 18 (13,04 %) dětí z rodin neúplných. Druhou nejčastější odpovědí bylo „1x týdně“ a to přesně u 47 (34,06 %) dětí- z toho 8 5,80 %) z rodin úplných a 39 (28,26 %) z rodin neúplných. Čas s rodiči „každý den“ uvedlo 23 (16,67 %) dětí, z toho 15 (10,87 %) z rodiny úplné a 8 (5,80 %) z rodiny neúplné. Odpověď „pouze na dovolené nebo o prázdninách“ uvedlo 12 (8,70 %) dětí, z toho 3 (2,17 %) z úplných rodin a 9 (6,52 %) z neúplných rodin. Odpověď „nikdy“ byla zaznamenána nejméně a to pouze ve 3 (2,17 %) případech, které tvoří rodiny úplné v zastoupeném počtu 3 (2,17 %)

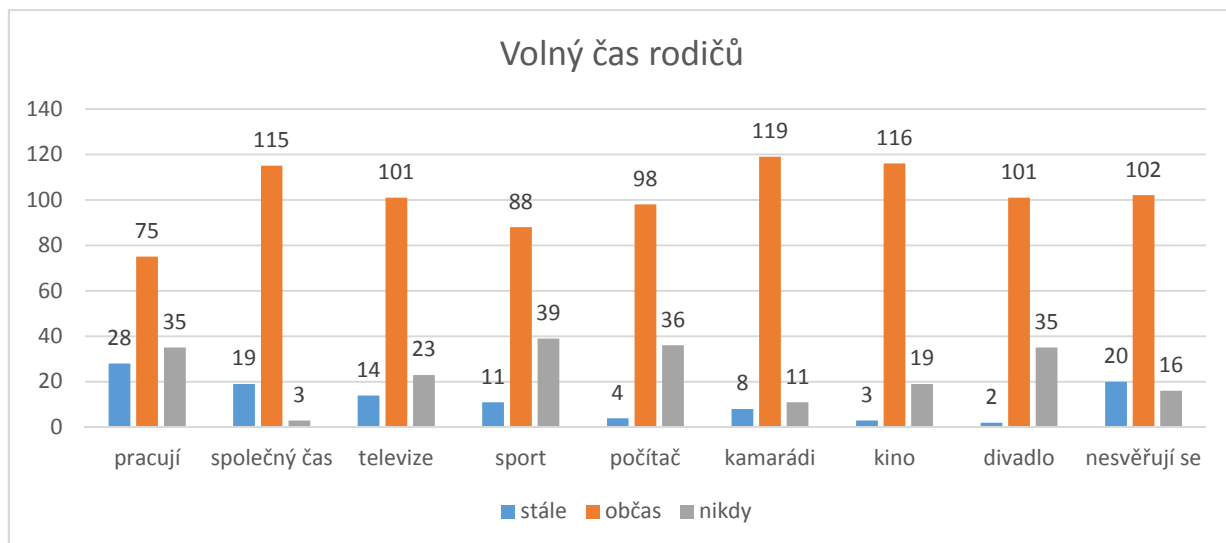
Otázka č. 14 – Jaké činnosti jako rodina děláte? (odpovědi zakroužkovány na stupnici od jedné do pěti)



Graf č. 16: Společné aktivity rodiny

Na první pohled je zřejmé, že nejčastěji děti uvedly na škále odpovědi výjimečně, jak u sportování 68 (49,28 %) dětí, u výletů a procházek 92 (66,67 %) dětí, televize 35 (25,36 %), počítač 70 (50,72 %) dětí, stolní hry 87 (63,04 %), stejná odpověď byl nejčastěji zaznamenána i u kina 91 (65,94 %) dětí i u návštěvy příbuzných 75 (54,35 %) a jinak tomu nebylo ani u domácích prací, kdy tuto odpověď uvedlo 74 (56,62 %) dětí. Pouze u divadla děti nejvíce uvedly odpověď, že ho nenavštěvují nikdy a to 64 (46,38 %) z nich a u nakupovat chodí nejvíce děti s rodiči 1x týdně, 72 (52,17 %) uvedlo takto.

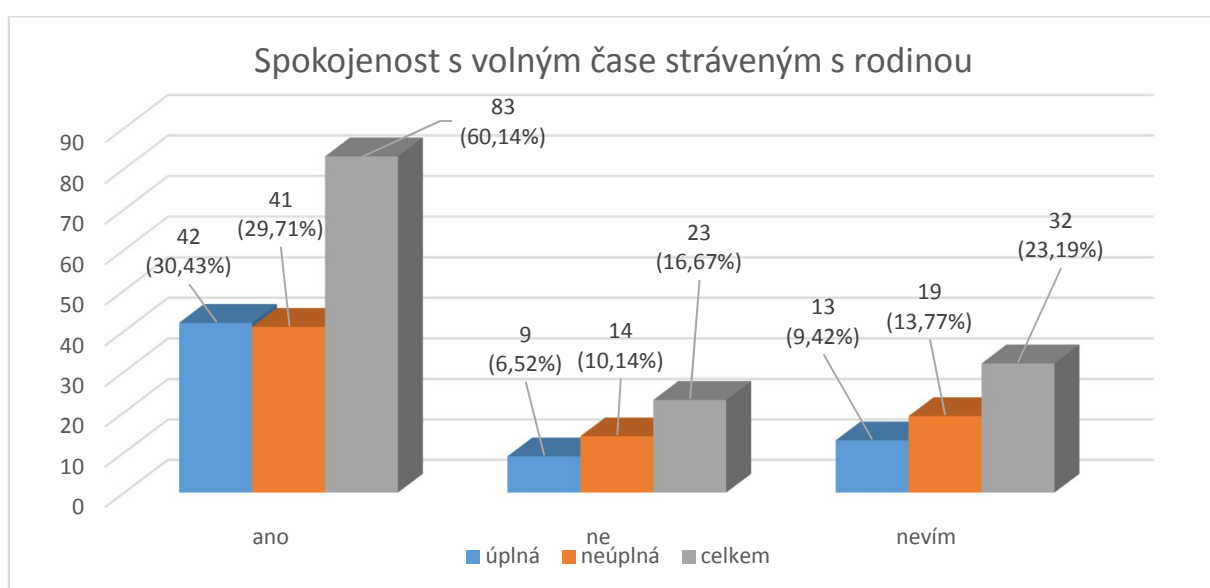
Otázka č. 15 – Co dělají tvoje rodiče ve volném čase? (zakroužkováno na stupnici od jedné do tří)



Graf č. 17: Volný čas rodičů

U všech případů je na první pohled jasné, že odpověď občas byla, zaznamenaná nejvíc krát. Tuto odpověď uvedly děti u práce 75 (54,35 %), u společného času 115 (83,33 %), u sledování televize 101 (73,19 %), u sportovních aktivit 88 (63,77 %), u počítače 98 (71,01 %), s kamarády se občas vidí 119 (86,23 %) rodičů, kino navštěvuje občas 116 (84,06 %) z rodičů, divadlo navštíví občas 101 (73,19 %) rodičů a rodiče se svým dítětem s tím co dělají v jejich volném čase občas nesvěřují, přesně ve 102 (73,91 %) případech.

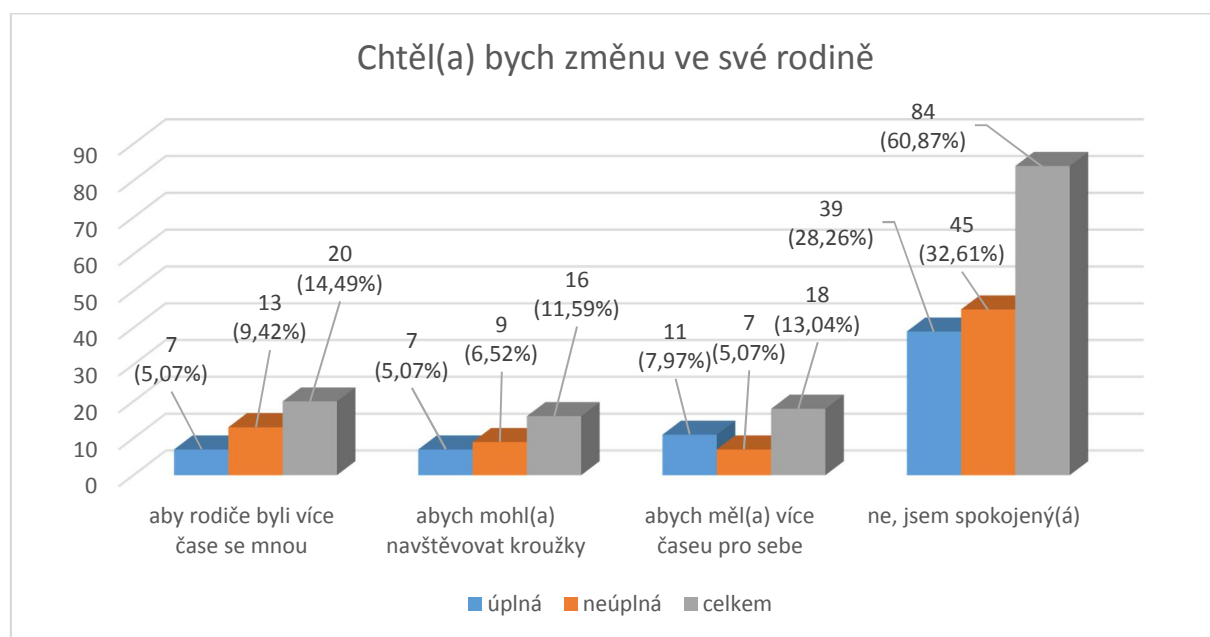
Otázka č. 16 – Jsi spokojen (a) s tím, kolik volného času trávíte jako rodina?



Graf č. 18: Spokojenost s volným časem stráveným s rodinou

Celkem 83 (60,14 %) dětí je spokojeno s tím, kolik volného času tráví společně se svojí rodinou, z toho 42 (30,43 %) dětí z rodin úplných a 41 (29,71 %) dětí z rodin neúplných. Nespokojeno je dohromady 23 (16,67 %) dětí, z toho 9 (6,52 %) jsou z rodin úplných a 14 (10,14 %) z rodin neúplných. Odpověď „nevím, nemyslím na to“ uvedlo 32 (23,19 %) dětí, z toho 13 (9,42 %) z rodin úplných a 19 (13,77 %) z rodin neúplných.

Otázka č. 17 – Chtěl (a) bys, aby se v tvé rodině změnilo něco v oblasti využití volného času?



Graf č. 19: Chtěl (a) bys změnu ve své rodině

Na první pohled je z grafu patrné, že nejvíce žáků odpovídalo na otázku tak, že by nic neměnili, že jsou spokojeni a to 84 (60,87 %) dětí, z toho 39 (28,26 %) z rodin úplných a 45 (32,61 %) z rodin neúplných. Odpověď, že by chtěli, aby s nimi rodiče trávili více času, zaškrtno 20 (14,49 %) dětí, z toho 7 (5,07 %) dětí z rodin úplných a 13 (9,42 %) z rodin neúplných. Aby dítě mělo více času pro sebe, bylo zaznamenáno celkem 18 (13,04 %), z toho 11 (7,97 %) u dětí z rodin úplných a 7 (5,07%) dětí z rodin neúplných. Odpověď, že by dítě chtělo navštěvovat více zájmové kroužky, zaznamenalo dohromady 16 (11,59 %) dětí, z toho 7 (5,07 %) z rodiny úplné a 9 (6,52 %) z rodiny neúplné. Žádnou odpověď jsem nezaznamenala u možnosti jiné, kterou jsem tedy nezobrazovala v grafu.

4.2 Verifikace hypotéz

V této kapitole se zaměřím na ověření či vyvrácení svých hypotéz, které jsem si stanovila na začátku výzkumu. Ověřovat je budu pomocí chí-kvadrát testu dobré shody. Nejprve ke každé

svoji hypotéze přiřadím hypotézu nulovou a stanovím si hladinu významnosti, která je rovna 0,01.

Hypotéza č. 1: Více dívek, než chlapců, žije ve společné domácnosti pouze s jedním z biologických rodičů.

H0: Pohlaví dětí nemá vliv na to, v jaké domácnosti žije.

H1: Pohlaví dětí má vliv na to, v jaké domácnosti žije.

Empirické četnosti	úplná	neúplná	celkem
Dívky	35	32	67
Chlapci	29	42	71
Celkem	64	74	138

Tabulka 2: empirické četnosti H1

n = 138

Dále jsem k výpočtu teoretických četností použila vzorec:

$$\frac{\text{součet řádků empirických četností} \times \text{součet sloupců}}{n = \text{počet prvků}}$$

Teoretické četnosti	úplná	neúplná
Dívky	31,07	35,93
Chlapci	32,93	38,07

Tabulka 3: teoretické četnosti H1

Vzhledem k tomu, že používám chí- kvadrát test dobré shody moje hypotézy zní takto:

H0: $P(X \cap Y) = P(X) \cdot P(Y)$ - veličiny nejsou závislé

H1: $P(X \cap Y) \neq P(X) \cdot P(Y)$ - veličiny jsou závislé

Poté jsem použila chí-kvadrát test dobré shody. K jeho výpočtu jsem používala vzorec:

$$\frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$$

Testové kritérium	úplná	neúplná
Dívky	0,497	0,43
Chlapci	0,469	0,406

Tabulka 4: testové kritérium H1

Následně, po sečtení všech hodnot v tabulce, jsem dospěla k testovému kritériu, $TK = 1,802$.

Jako poslední jsem pomocí vzorce $KH = X^2 \alpha ((r-1)(s-1))$ vypočítala kritickou hodnotu, kde jsem si stanovila hladinu významnosti $\alpha = 0,01$. $KH = 6,63490$.

Vzhledem k tomu, že $KH > TK$, přijímám H_0 a zamítám hypotézu H_1 . V tomto případě se tedy neprokázal vliv a konkrétně se mi nepodařilo dokázat, že by v rodinách neúplných žilo více dívek, než chlapců.

Hypotéza č. 2: Děti z rodiny úplné tráví méně času na počítači, než děti z rodiny neúplné.

H0: Typ rodiny nemá vliv na to, jak často se dítě věnuje počítači.

H2: Typ rodiny má vliv na to, jak často se dítě věnuje počítači.

Empirické četnosti	nikdy, výjimečně	1x týdně	2x-3x týdně	každý den	celkem
Úplná	0	23	26	15	64
Neúplná	3	29	21	21	74
celkem	3	52	47	36	138

Tabulka 5: empirické četnosti H_2

Pro větší přehlednost jsem u četností spojila možnost „nikdy“ a „výjimečně“, další možnosti jsem ponechala beze změny.

$n = 138$

Dále jsem k výpočtu teoretických četností použila vzorec:

$$\frac{\text{součet řádků empirických četností} \times \text{součet sloupců}}{n = \text{počet prvků}}$$

Teoretické četnosti	nikdy, výjimečně	1x týdně	2x-3x týdně	každý den
Úplná	1,39	24,12	21,8	16,7
Neúplná	1,61	27,88	25,2	19,3

Tabulka 6: teoretické četnosti H_2

Vzhledem k tomu, že používám chí- kvadrát test dobré shody moje hypotézy zní takto:

H_0 : $P(X \cap Y) = P(X) \cdot P(Y)$ - veličiny nejsou závislé

H_1 : $P(X \cap Y) \neq P(X) \cdot P(Y)$ - veličiny jsou závislé

Poté jsem použila chí-kvadrát tes dobré shody. K jeho výpočtu jsem používala vzorec:

$$\frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$$

Testové kritérium	nikdy, výjimečně	1x týdně	2x-3x týdně	každý den
Úplná	1,39	0,052	0,809	0,173
Neúplná	1,2	0,045	0,7	0,15

Tabulka 7: testové kritérium H2

Následně, po sečtení všech hodnot v tabulce, jsem dospěla k testovému kritériu, TK = 4,519.

Jako poslední jsem pomocí vzorce $KH = X^2 \alpha ((r-1)(s-1))$ vypočítala kritickou hodnotu, kde jsem si stanovila hladinu významnosti $\alpha = 0,01$. KH = 11,3449.

Vzhledem k tomu, že $KH > TK$, přijímám H_0 a zamítám hypotézu H_2 . V tomto případě se tedy neprokázal vliv typu rodiny, na to jak často se dítě věnuje ve svém volném čase počítači.

Hypotéza č. 3: Děti žijící v rodině úplné, navštěvují více zájmové kroužky, než děti žijící v rodině neúplné.

H0: Typ rodiny nemá vliv na navštěvování zájmových kroužků.

H3: Ty rodiny má vliv na navštěvování zájmových kroužků.

Empirické četnosti	navštěvují	Nenavštěvují	celkem
Úplná	50	14	64
Neúplná	55	19	74
Celkem	105	33	138

Tabulka 8: empirické četnosti H3

n = 138

Dále jsem k výpočtu teoretických četností použila vzorec:

$$\frac{\text{součet řádků empirických četností} \times \text{součet sloupců}}{n = \text{počet prvků}}$$

Teoretické četnosti	navštěvují	nenavštěvují
Úplná	48,7	15,3
Neúplná	56,3	17,7

Tabulka 9: teoretické četnosti H3

Vzhledem k tomu, že používám chí- kvadrát test dobré shody moje hypotézy zní takto:

H0: $P(X \cap Y) = P(X) \cdot P(Y)$ - veličiny nejsou závislé

H1: $P(X \cap Y) \neq P(X) \cdot P(Y)$ - veličiny jsou závislé

Poté jsem použila chí-kvadrát tes dobré shody. K jeho výpočtu jsem používala vzorec:

$$\frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$$

Testové kritérium	Navštěvují	Nenavštěvují
Úplná	0,035	0,11
Neúplná	0,3	0,226

Tabulka 10: testové kritérium H3

Následně, po sečtení všech hodnot v tabulce, jsem dospěla k testovému kritériu, $TK = 0,671$.

Jako poslední jsem pomocí vzorce $KH = X^2 \alpha ((r-1)(s-1))$ vypočítala kritickou hodnotu, kde jsem si stanovila hladinu významnosti $\alpha = 0,01$. $KH = 6,63490$.

Vzhledem k tomu, že $KH > TK$, přijímám H0 a zamítám hypotézu H3. V tomto případě se tedy neprokázal vliv toho, z jaké rodiny dítě pochází na navštěvování zájmových kroužků.

Hypotéza č. 4: Rodina úplná tráví více času společně každý den oproti rodině neúplné.

H0: Typ domácnosti nemá vliv na čas strávený s rodinou společně.

H4: Typ domácnosti má vliv na čas strávený s rodinou společně.

Empirické četnosti	1x týdně	2x-3x týdně	pouze dovolená nebo prázdniny	každý den	nikdy	Celkem
Úplná	8	35	3	15	3	64
Neúplná	39	18	9	8	0	74
Celkem	47	53	12	23	3	138

Tabulka 11: empirické četnosti H4

$n = 138$

Dále jsem k výpočtu teoretických četností použila vzorec:

součet řádků empirických četností x součet sloupců
 $n = \text{počet prvků}$

Teoretické četnosti	1x týdně	2x-3x týdně	pouze dovolená nebo prázdniny	každý den	nikdy
Úplná	21,8	24,58	5,57	10,67	1,39
Neúplná	25,2	28,42	6,43	12,33	1,61

Tabulka 12: teoretické četnosti H4

Vzhledem k tomu, že používám chí- kvadrát test dobré shody moje hypotézy zní takto:

H0: $P(X \cap Y) = P(X) \cdot P(Y)$ - veličiny nejsou závislé

H1: $P(X \cap Y) \neq P(X) \cdot P(Y)$ - veličiny jsou závislé

Poté jsem použila chí-kvadrát tes dobré shody. K jeho výpočtu jsem používala vzorec:

$$\frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$$

Testové kritérium	1x týdně	2x-3x týdně	pouze dovolená nebo prázdniny	každý den	nikdy
Úplná	8,735	4,417	1,186	1,757	1,865
Neúplná	7,557	3,82	1,027	1,521	1,61

Tabulka 13: testové kritérium H4

Následně, po sečtení všech hodnot v tabulce, jsem dospěla k testovému kritériu, $TK = 33,495$.

Jako poslední jsem pomocí vzorce $KH = X^2 \alpha ((r-1)(s-1))$ vypočítala kritickou hodnotu, kde jsem si stanovila hladinu významnosti $\alpha = 0,01$. $KH = 13,2767$.

Vzhledem k tomu, že $KH < TK$, přijímám H4 a zamítám H0. V tomto případě jsem zjistila, že typ rodiny má určitý vliv na to, kolik času dohromady tráví rodina společně.

Hypotéza č. 5: Rodiče dětí z neúplných rodin ve svém volném čase více pracují, než rodiče dětí z úplných rodin.

H0: Typ rodiny nemá vliv na to, zda rodiče ve svém volném čase pracují.

H5: Typ rodiny má vliv nato, zda rodiče ve svém volném čase pracují.

Empirické četnosti	Stále	občas	nikdy	Celkem
Úplná	7	35	22	64
Neúplná	21	40	13	74
Celkem	28	75	35	138

Tabulka 14: empirické četnosti H5

n = 138

Dále jsem k výpočtu teoretických četností použila vzorec:

$$\frac{\text{součet řádků empirických četností} \times \text{součet sloupců}}{n = \text{počet prvků}}$$

Teoretické četnosti	stále	občas	nikdy
Úplná	12,99	34,78	16,23
Neúplná	15,01	40,22	18,77

Tabulka 15: teoretické četnosti H5

Vzhledem k tomu, že používám chí- kvadrát test dobré shody moje hypotézy zní takto:

H0: $P(X \cap Y) = P(X) \cdot P(Y)$ - veličiny nejsou závislé

H1: $P(X \cap Y) \neq P(X) \cdot P(Y)$ - veličiny jsou závislé

Poté jsem použila chí-kvadrát tes dobré shody. K jeho výpočtu jsem používala vzorec:

$$\frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$$

Testové kritérium	Stále	občas	nikdy
Úplná	2,762	0,001	2,051
Neúplná	2,39	0,001	1,774

Tabulka 16: testové kritérium H5

Následně, po sečtení všech hodnot v tabulce, jsem dospěla k testovému kritériu, $TK = 8,979$.

Jako poslední jsem pomocí vzorce $KH = X^2 \alpha ((r-1)(s-1))$ vypočítala kritickou hodnotu, kde jsem si stanovila hladinu významnosti $\alpha = 0,01$. $KH = 9,21034$.

Vzhledem k tomu, že $KH > TK$, přijímám H0 a zamítám H5. V tomto případě jsem zjistila, že typ rodiny nemá vliv na to, zda rodiče ve svém volném čase pracují.

Hypotéza č. 6: Děti, které se ve svém volném čase věnují koníčku, jsou spokojenější s využitím svého volného času.

H0: To zda se dítě věnuje ve svém volném čase koníčku, nemá vliv na jeho spokojenost.

H6: To zda se dítě věnuje ve svém volném čase koníčku, má vliv na jeho spokojenost.

Empirické četnosti	ano	občas ano, občas ne	Ne	Celkem
Věnuje	27	68	10	105
Nevěnuje	12	16	5	33
Celkem	39	84	15	138

Tabulka 17: empirické četnosti H6

n = 138

Dále jsem k výpočtu teoretických četností použila vzorec:

$$\frac{\text{součet řádků empirických četností} \times \text{součet sloupců}}{n = \text{počet prvků}}$$

Teoretické četnosti	Ano	občas ano, občas ne	ne
Věnuje	29,67	63,91	11,41
Nevěnuje	9,33	20,09	3,59

Tabulka 18: teoretické četnosti H6

Vzhledem k tomu, že používám chí- kvadrát test dobré shody moje hypotézy zní takto:

H0: $P(X \cap Y) = P(X) \cdot P(Y)$ - veličiny nejsou závislé

H1: $P(X \cap Y) \neq P(X) \cdot P(Y)$ - veličiny jsou závislé

Poté jsem použila chí-kvadrát tes dobré shody. K jeho výpočtu jsem používala vzorec:

$$\frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$$

Testové kritérium	Ano	občas ano, občas ne	ne
Věnuje	0,24	0,262	0,174
Nevěnuje	0,764	0,833	0,554

Tabulka 19: testové kritérium H6

Následně, po sečtení všech hodnot v tabulce, jsem dospěla k testovému kritériu, $TK = 2,827$.

Jako poslední jsem pomocí vzorce $KH = X^2 \alpha ((r-1)(s-1))$ vypočítala kritickou hodnotu, kde jsem si stanovila hladinu významnosti $\alpha = 0,01$. $KH = 9,21034$.

Vzhledem k tomu, že $KH > TK$, přijímám H_0 a zamítám hypotézu H_6 . V tomto případě se tedy neprokázal vliv zájmových kroužků na spokojenost dítěte.

4.3 Interpretace výsledků výzkumu

Moje výzkumné šetření směřovalo, hlavně k ověření předem stanovených hypotéz, těch jsem si stanovila na začátku mého výzkumu dohromady 6. Z šesti hypotéz jsem jednu přijala a pět zamítla. Ráda bych se tedy v následujících řádkách věnovala hypotézám a jejich interpretaci podrobněji.

Moje první hypotéza zjišťovala, zda v úplných rodinách, vybraných pro moje dotazníkové šetření, žije více dívek nebo chlapců. Zajímalo mne, zda takový typ rodin vychovává spíše dívky či chlapce. Předpoklad toho, že dítě nemá vliv na to, v jaké rodině žije, je pro každého zcela samozřejmý a tudíž se hypotéza nepotvrdila. Bylo velmi překvapivé, že se mi v dotazníkovém šetření nahromadil velmi podobný počet dívek i chlapců, mezi kterými nebyl moc velký rozdíl v počtu chlapců a dívek žijících v rodinách úplných a v rodinách neúplných. Moje první hypotéza se tedy nepotvrdila.

Druhou hypotézou jsem zjišťovala, zda děti z rodiny úplné tráví méně času na počítači oproti dětem z rodiny neúplné. Při dnešní takřka „závislosti“ dětí na internetu se mi nepotvrdila ani druhá hypotéza stanovená pro můj výzkum. Nejvíce dětí 52 (37,68 %) celkem odpovídalo na tuto otázku neutrálním způsobem a zvolily si odpověď č. 3 – 1x týdně, na stupnici od jedné do pěti. Není tedy patrný větší rozdíl v trávení času na internetu mezi dětmi z rodiny úplné a mezi dětmi z rodiny neúplné.

Moje třetí hypotéza zjišťovala, zda děti, které žijí v rodinách úplných, navštěvují více zájmové kroužky, oproti dětem žijících v rodinách neúplných. Z celkového počtu 138 (100 %) dětí, mi na otázku, zda navštěvují kroužky, odpovědělo „ano“ celkem 105 (76,09 %) dětí, z toho 50 (36,23 %) dětí bylo z rodiny úplné a 55 (39,86 %) dětí z rodiny neúplné. Počet odpovědí byl velmi ovlivněn zvoleným souborem, kdy dotazníkové šetření probíhalo ve volejbalovém kroužku. Ve výsledku se mi ani tato hypotéza nepotvrdila.

Čtvrtou hypotézou jsem ověřovala, zda rodiny úplné tráví více společných chvil jako rodina pohromadě, oproti rodinám neúplným. Předpokládala jsem, že v rodinách úplných rodiče mají více času na svoje potomky, protože jsou na jejich výchovu ve dvojnásobném počtu.

Můj předpoklad se zde naplnil a pouze tato hypotéza se v mém výzkumu potvrdila.

V páté hypotéze jsem si stanovila za úkol zjistit, zda rodiče dětí v neúplných rodinách tráví svůj volný čas tím, že by se věnovali práci, ta se mi však díky mému výzkumu nepotvrdila. Z celkového počtu 138 (100 %) dětí odpovídalo nejvíce dětí na otázku tak, že se jejich rodiče „občas“ věnují práci a to přesně 75 (54,35 %) dětí z rodin úplných i neúplných. Můj předpoklad byl takový, že rodiče dětí v rodinách úplných věnují svůj volný čas jiným aktivitám, než takovým, že by pracovali, např. tráví čas s dětmi, sportují, atd. Díky nepotvrzení hypotézy však mohu říci, že výsledný verdikt hypotézy zní, že rodiče dětí z úplných rodin pracují ve svém volném čase téměř stejně často jako rodiče dětí z neúplných rodin.

Za pomoci moji šesté hypotézy jsem ověřovala, zda jsou děti, které se ve svém volném čase věnují koníčku, spokojenější více, než děti, které se koníčku nevěnují. Děti však v dotazníkové otázce uváděly nejčastěji odpověď „občas ano, občas ne“, nešlo tedy určit a vyhodnotit tuto hypotézu jinak, než že se v mém výzkumu zamítla. Moje domněnka byla taková, že dítě, které se ve svém volném čase věnuje zájmové kroužku je šťastnější, děti jsou však šťastné i když se kroužku nevěnují, proto nemohla být moje hypotéza vyhodnocena jinak.

4.4 Diskuse

Každý výzkum je ovlivněn několika faktory a to vnějšími i vnitřními. Kdyby výzkum na stejné téma prováděl někdo jiný, lišil by se určitě mnohými výsledky a skutečnostmi. Jedním z důležitých faktorů může být můj výběr základních škol a volejbalového kroužku. Zvolení volejbalového kroužku hodně ovlivnilo konečný počet dětí, které se věnují zájmovému kroužku ve svém volném čase. Myslím si, že v případě dotazníkového šetření pouze na základních školách by nebyl takto vysoký počet dětí, kteří na kroužek docházejí.

Podle mého názoru si také myslím, že děti v otázkách, které nabízely odpověď, jak formou zaškrtnutí, tak odpovědí slovní, byly ovlivněny tím, že nechtěli přemýšlet dále, jakou odpověď napíšou. Zaškrtovali tedy pouze odpovědi, u kterých nemusely nic dopisovat. Tento faktor však nemůže být eliminován a tudíž ho předem nelze ovlivnit.

Z teoretické části vyplynulo, že se dnešní děti nejvíce ve svém volném čase věnují moderním technologiím a to podle Jane McGonigalové přímo počítači.⁸⁴ Ve své praktické části jsem se sama mohla přesvědčit o pravdivosti tvrzení. Děti, které jsem si vybrala pro svůj výzkum, nejvíce času týdně tráví tak, že hrají na počítači nebo se dívají na televizi. Proč je rodiče nechají? Podle mého názoru je to dnešní dobou, kdy je elektronika velmi rozšířená a rodiče tím řeší i nedostatek jejich času pro věnování se dětem. Zapnou doma dítěti počítač nebo

⁸⁴ ZIMBARDO, Philip a Nikita COULOMBE. *Odpojený muž*, s. 31.

televizi a mají více volného času pro sebe.⁸⁵

Existuje mnoho výzkumů a prací zaměřené na volný čas dětí nebo na rodinu a její typy, nikde jsem však nedohledala práci, která by přesně odpovídala mému tématu. Mohu tedy pouze porovnávat jednotlivé výsledky a ne výsledek konečný. Jde-li o volný čas, jak jsem se mohla dočíst téměř v každé literatuře i práci, je velmi důležité, aby se rodiče zajímali o volný čas svých potomků. Z výzkumného zkoumání, které proběhlo jako součást k bakalářské práci v roce 2013, je patrné, že děti se nejvíce s rodiči baví o svém volném čase pouze občas.⁸⁶ V případě mého výzkumného šetření děti nejvíce volily jako odpověď na tuto otázku, že se rodiče velmi často zajímají o jejich volný čas. Mohla bych tedy říci, že rodiče mých respondentů se polepšili, oproti rodičům respondentů z bakalářské práce staré šest let. Podle mého názoru, ale rozdíl nebudu tak markantní, jak v tuto chvíli může vypadat. Zaleží opravdu na tom, jaké respondenty jsme si každá pro svoji práci vybraly. Kdyby mé šetření proběhlo na jiných školách, popřípadě i ve větším množství, výsledky by zase byly úplně jiné. Mohu se ještě podívat na bakalářskou práci z minulého roku, kde studentka stejné fakulty, také zkoumala společný čas rodičů s dětmi a v její práci byla nejvíce zaznamenána odpověď, že tráví společný čas každý den.⁸⁷

Musím říci, že mne velmi překvapilo, že se mezi rodinami našli i takové, které se svým dítětem nevěnují ve volném čase vůbec. Podle mne by si totiž každá rodina měla najít alespoň nějakou chvíli na to, aby se svými potomky trávili volný čas společně.

Ohlédnu se zpětně na vše, co jsem ve své práci zaznamenala a jak výsledky zpracovávala. Myslím si, že by bylo velice přínosné pro mne i společnost, kdyby existovalo více novější literatury na toto témata, která by byla přístupná všem, co nejsnazším způsobem.

Také si myslím, že kdybych se ke stejnému nebo podobné tématu chtěla někdy vrátit a věnovat se mu dále, změnila bych svoji výzkumnou část z kvantitativní metody na kvalitativní metodu zkoumání. Určiti bych neměla tak široké množství respondentů, kteří by zodpovídali na moje otázky, ale mohla bych se zaměřit na rozhovor s dětmi mnohem podrobněji. Děti by měly větší prostor pro odpověď a neomezovala by je pouze nabídka mých odpovědí. Myslím si, že tak by se moje téma dalo zkoumat mnohem lépe.

⁸⁵ MIHÁL, prof. MUDr. Vladimír. Dopad televize na vývoj dítěte. *Pediatric pro praxi* [online]. 2012

⁸⁶ VAJSOVÁ, Kristýna. *Vliv médií na trávení volného času dětí*. 2013. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.

⁸⁷ KVAČKOVÁ, Aneta. *Rodinný život ve 21. století*. 2018. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice.

5 Závěr

Hlavním cílem celého mého výzkumu bylo, zda existují rozdíly mezi dětmi z rodin úplných a dětmi z rodin neúplných v oblasti využití jejich volného času. Dohromady se mi sešel podobný počet dětí, jak z rodin úplných, tak z rodin neúplných a tak pro mne bylo jednodušší vyhodnocování a srovnávání jednotlivých odpovědí dotazníkového šetření. Většina 84 dotazovaných dětí byla neutrálně spokojena s jejich volným časem, a spokojila se s odpovědí „občas ano, občas ne“. Rodiny tráví společný čas nejvíce 2x – 3x týdně, kdy takto odpovídalo 53 žáků. Nejčastější aktivitou rodičů s dětmi se díky mému výzkumu stalo sledování televize, které v souvislosti s dnešní dobou není nic neobvyklého. Většina dětí je spokojena s tím, kolik jako rodina tráví společného času a nechtěly by měnit nic. Některé děti by však chtěly, aby s nimi jejich rodiče trávili více času nebo aby mohly více navštěvovat nějaké zájmové kroužky.

Zvolenou kvantitativní metodu, kterou jsem za pomoci dotazníkového šetření, použila pro svůj výzkum, hodnotím pozitivně. Z mého pohledu byla tato metoda zvolena správně, protože jsem za krátkou dobu sehnala dostatek materiálu potřebných pro vyhotovení mého výzkumu. Typy jednotlivých otázek jsem podle mého názoru volila správně a všechny, jak otevřené, uzavřené nebo otázky, kde byla odpověď zaškrtnuta na škále, odpovídaly dané otázce

Po vyhodnocení mých hypotéz, kde se mi potvrdila pouze jedna, a pět hypotéz se vyvrátilo, jsem se dostala k závěru, že ačkoliv si myslím, že mezi dětmi v rodinách úplných a neúplných je velký rozdíl, ve skutečnosti tomu může být i jinak. Moje domněnka se mi ve výzkumu neprokázala. Celý výzkum mi dal však hodně. Setkala jsem se s velmi zajímavými odpovědi, některých dětí. Mezi mými respondenty byly děti obou těchto typů rodin, děti šťastné i děti, které v rodině nebyly tolik šťastné a chtěly by například trávit více času se svými rodiči nebo se věnovat nějakému zájmovému kroužku.

Se svým výzkumem jsem spokojená, i když výsledky, nepředčily moje očekávání. Myslela jsem si, že mezi dětmi budou větší rozdíly, každopádně se závěrem moji práce jsem spokojena. Mohu říci, že ačkoliv já očekávala konečný verdikt odlišný, pro děti z obou typů rodin je tento závěr mnohem přijatelnější.

Citovaná literatura

BUERMANN, Uwe. *Jak (pře)žít s médii: příležitosti a hrozby informačního věku a nové úkoly pedagogiky : výzkumná práce Institutu pro pedagogiku a smyslovou a mediální ekologii (IPSUM)*. Hranice: Fabula, 2009. ISBN 978-80-86600-58-1.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-014-0.

GRECMANOVÁ, Helena. *Obecná pedagogika*. Olomouc: Hanex, 1998. ISBN 80-857-8324-X.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8635-7.

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-717-8927-5.

JÁRA, Martin. Co v dnešní době znamená rodina. *Psychologie dnes*. Portál, 2007, **13**(12). ISSN 1212-9607.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-731-5004-2..

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. *Základy sociologie*. ISBN 80-864-2905-9.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8295-5..

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Andragogika. ISBN 80-864-3280-7.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8559-8.

ŠULOVÁ, Lenka. Co v dnešní době znamená rodina. *Psychologie dnes*. Portál, 2007, **13**(12). ISSN 1212-9607.

Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4310-5.

ZIMBARDO, Philip G. a Nikita D. COULOMBE. *Odpojený muž: jak technologie připravuje muže o mužství a co s tím*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-247-5797-1.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

VRÁNOVÁ, Nina. *Závislost dětí na virtuálním světě: Jak s ní bojovat?*[online]. 2016 [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: <https://www.zena.cz/rodina/zavislost-deti-na-virtualnim-svete-jak-s-ni-bojovat/r~i:article:811681/>

KAPLÁNEK, Michal. *Pedagogika volného času: Projekt budoucnosti nebo slepá ulička?*[online]. 2010, LX [cit.2019-03-09]. Dostupné z: file:///C:/Users/Terka/Downloads/P_2010_1_03_Pedagogika_voln%C3%A9ho_12_20.pdf

JANSOVÁ, Petra. *České děti mají málo pohybu. Dokonce i ty, které sportují* [online]. 2016 [cit. 2017-12-01]. Dostupné z: <https://www.zena.cz/rozhovor-fyzioterapeut/r~1155b170184f11e68d00002590604f2e/>

FENCL, Martin. *Co dělají děti na internetu* [online]. 2000 [cit. 2017-11-23]. Dostupné z: <https://www.zive.cz/clanky/co-delaji-deti-na-internetu/sc-3-a-14106/default.aspx>

ČESKO. *Zákon č. 563 ze dne 1. 9. 2016 o pedagogických pracovnících*. In: Sbírnka zákonů České republiky. In: Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/file/38850/>

MIHÁL, prof. MUDr. Vladimír. Dopad televize na vývoj dítěte. *Pediatric pro praxi* [online]. 2012, **13**(4) [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1416931630.pdf>

VAJSOVÁ, Kristýna. *Vliv médií na trávení volného času dětí*. 2013. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/49446/VajsovaK_VlivMedii_AS_2013.pdf?sequence=3&isAllowed=n

KVAČKOVÁ, Aneta. *Rodinný život ve 21. století*. 2018. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/71283/KvackovaA_Rodinnyzivot_LH_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Wikipedie [online]. [cit. 2019-03-21] . Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Rodina>

OSTATNÍ ZDROJE:

Film Nerodič – režisérka Jana Počtová

Seznam grafů

Graf č. 1: Počet chlapců a dívek	41
Graf č. 2: Věk.....	42
Graf č. 3: Domácnost, ve které žiješ.....	42
Graf č. 4: Počet dívek a chlapců vyrůstajících v úplných a neúplných rodinách	43
Graf č. 5: Sourozenci	43
Graf č. 6: Dostatek volného času	44
Graf č. 7: Aktivit navštěvované dětmi ve volném čase	45
Graf č. 8: Nejraději trávím volný čas.....	46
Graf č. 9: Zájem rodičů o volný čas dětí.....	47
Graf č. 10: Počet žáků, kteří navštěvují kroužek	48
Graf č. 11: Věnování se kroužkům s ohledem na rodinu.....	48
Graf č. 12: Kroužky	49
Graf č. 13:Ovlivnění při výběru.....	50
Graf č. 14: Spokojenost s trávením volného času.....	51
Graf č. 15: Společný rodinný čas.....	52
Graf č. 16: Společné aktivity rodiny	53
Graf č. 17: Volný čas rodičů.....	54
Graf č. 18: Spokojenost s volným časem stráveným s rodinou	54
Graf č. 19: Chtěl (a) bys změnu ve své rodině.....	55

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet chlapců a dívek	41
Tabulka 2: empirické četnosti H1	56
Tabulka 3: teoretické četnosti H1	56
Tabulka 4: testové kritérium H1	56
Tabulka 5: empirické četnosti H2	57
Tabulka 6: teoretické četnosti H2	57
Tabulka 7: testové kritérium H2	58
Tabulka 8: empirické četnosti H3	58
Tabulka 9: teoretické četnosti H3	59
Tabulka 10: testové kritérium H3	59
Tabulka 11: empirické četnosti H4	59
Tabulka 12: teoretické četnosti H4	60
Tabulka 13: testové kritérium H4	60
Tabulka 14: empirické četnosti H5	61
Tabulka 15: teoretické četnosti H5	61
Tabulka 16: testové kritérium H5	61
Tabulka 17: empirické četnosti H6	62
Tabulka 18: teoretické četnosti H6	62
Tabulka 19: testové kritérium H6	62

Přílohy

Příloha č. 1 - dotazník

Milí žáci,

jmenuji se Tereza Hájková a jsem studentkou Univerzity Pardubice, kde studuji obor Humanitní studia. Tímto bych Vás chtěla poprosit a vyplnění krátkého dotazníku, který slouží k vyhotovení mé bakalářské práce s názvem „Využití volného času dětí v úplných a neúplných rodinách.“ Hlavním cílem mé práce je zjistit, zda je rozdílné využití volného času dětí v rodinách úplných oproti rodinám neúplným.

Otázky si prosím pozorně přečtete a zakroužkujte vždy pouze jednu správnou odpověď, pokud není uvedeno jinak. Vzhledem k tomu, že se jedná o citlivé téma, je dotazník anonymní a s vašimi odpověďmi bude zacházeno s opatrností. Dotazník slouží pouze k vyhotovení mé bakalářské práce. Předem děkuji za ochotu Tereza Hájková

1. Jsi?
 - a. Dívka
 - b. Chlapec
2. Věk?
 -(uved')
3. Žiješ v domácnosti s oběma rodiči? (úplná rodina)
 - a. Ano
 - b. Ne (uved' se kterým rodičem žiješ)
4. Máš sourozence?
 - a. Ano
 - b. Ne
5. Myslíš si, že máš dostatek volného času?
 - a. Ano
 - b. Ne
 - c. Nevím
6. Co děláš ve volném čase? Zakroužkuj číslo na stupnici od jedné do pěti, podle toho jak často se věnuješ těmto aktivitám.

	Nikdy	Výjimečně	1x týdně	2x-3x týdně	každý den
Sleduji televizi	1	2	3	4	5
Trávím čas s rodinou	1	2	3	4	5
Sportuji	1	2	3	4	5
Odpočinek, relaxace	1	2	3	4	5
Chodím do kina	1	2	3	4	5
Kulturní události	1	2	3	4	5
Četba knih	1	2	3	4	5
Turistika	1	2	3	4	5
Trávím čas s vrstevníky	1	2	3	4	5

7. S kým nejraději volný čas trávíš?
- S rodiči
 - S kamarády
 - S příbuznými
 - S někým jiným(napíš s kým)
8. Zajímají se rodiče o náplň tvého volného času?
- Ano, každý den se ptají
 - Velmi často se zajímají
 - Výjimečně se zeptají, co jsem dělal(a)
 - Nikdy, rodiče nezajímá, co ve svém volném čase dělám
9. Navštěvuješ nějaký zájmový kroužek? (pokud odpovíš ne, pokračuj dále otázkou č.12)
- Ano
 - Ne
10. Jaký kroužek navštěvuješ? (doplň)
-
11. Kdo ti vybral(a) kroužek/kroužky?
- Rodiče mi ho vybrali
 - Sourozenci mi vybírali kroužky
 - Kamarád(ka) chodí na stejný, tak jsem si ho vybral(a) kvůli tomu
 - Kroužek nám poradili ve škole
 - Nikdo, kroužek jsem si vybral(a) sám(sama)
 - Někdo jiný(uveď)
12. Jsi spokojený(á) s tím, jak trávíš volný čas?
- Ano, jsem spokojen(a)
 - Občas ano, občas ne
 - Ne, volného času mám málo
 - Ne, volný čas mi organizují rodiče
 - Ne, chtěl(a) bych ho využít jinak.....(uveď)
13. Jak často u Vás trávíte volný čas jako rodina společně?
- 1x týdně
 - 2x-3x týdně
 - Pouze na dovolené nebo o prázdninách
 - Skoro každý den
 - Nikdy
14. Jaké činnosti jako rodina děláte? Zakroužkuj číslo na stupnici od jedné do pěti, podle toho jak často se věnujete jako rodina těmto aktivitám.

	Nikdy	Výjimečně	1x týdně	2x-3x týdně	každý den
Sportovní aktivity	1	2	3	4	5
Výlety a procházky	1	2	3	4	5
Sledování televize	1	2	3	4	5
Hraní na počítači	1	2	3	4	5
Stolní hry	1	2	3	4	5
Návštěva kina	1	2	3	4	5
Návštěva divadel	1	2	3	4	5
Návštěva příbuzných	1	2	3	4	5
Nákupy	1	2	3	4	5
Domácí práce	1	2	3	4	5

15. Co dělají tvoji rodiče ve volném čase? Zakroužkuj číslo od jedné do tří podle toho, jak často se rodiče věnují těmto aktivitám v jejich volném čase.

	Nikdy	Občas	Stále
Pracují	1	2	3
Tráví čas se mnou	1	2	3
Sportují	1	2	3
Sledují televizi	1	2	3
Hrají na počítači	1	2	3
Setkávají se se svými kamarády	1	2	3
Chodí do kina	1	2	3
Navštěvují divadla	1	2	3
Nesvěřují se mi	1	2	3

16. Jsi spokojen s tím, kolik volného času trávíte jako rodina?
- Ano
 - Ne
 - Nevím, nemyslím na to
17. Chtěl bys, aby se v tvé rodině změnilo něco v oblasti využití volného času?
- Aby rodiče trávili více času se mnou
 - Abych mohl(a) navštěvovat zájmové kroužky
 - Abych měl(a) více času pro sebe
 - Ne, jsem spokojený(á)
 - Jiné(napiš)